



Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 20-21 (1643) П'ятниця, 30 вересня 2011 р.

Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

«ЗОЛОТЕ КУРЧА» - У КРИМЧАН!

Кримським тріумфом завершився XV ювілейний Всеукраїнський фестиваль фільмів, телевізійних і радіопрограм для дітей та юнацтва «Золоте курча», присвячений 20-й річниці Незалежності України, який проходив 16 - 19 вересня в Алушці. Дівчинка з невідомого сучасній науці дикого племені тугабайців (кримського чи африканського?), закохавшись у кримського школяра, не тільки вивчила українську мову, українські народні танці та українські пластові пісні, а навіть стала послом «українсько-тугабайської дружби». Кримчани зняли про це фільм - і отримали гран-прі «Золотого курчати»!

Засновниками XV фестивалю кіно-, теле- і радіопрограм для дітей та юнацтва стали Держкомтелерадіо України, Верховна Рада АРК, Міністерство культури АР Крим, Українське відділення «Славутич» Міжнародного фонду розвитку кіно і телебачення для дітей та юнацтва, Алушкінська міська рада.

Метою фестивалю є визначення кращого національного аудіовізуального продукту для дітей та юнацтва, а також підтримка творчої молоді, співпраця та взаємодія фахівців у галузі дитячого кіно, телеба-

чення та радіомовлення.

16 вересня на фестиваль до Алупки приїхало півсотні учасників із усіх регіонів України. На конкурсі розглядалися роботи в таких номінаціях: кіно- і телефільм для дітей і юнацтва, кращий автор і режисер фільмів і телепрограм, кращий анімаційний фільм, телепрограма для дітей молодшого віку, телепрограма для дітей середнього віку та юнацтва, телепрограма, що пропагує здоровий спосіб життя, телепрограма, що знайомить з народними традиціями і обрядами, краща радіопрограма для дітей, краща радіопрограма для юнацтва,



кращий ведучий телепрограм серед дітей і юнацтва та кращий виконавець дитячо-юнацьких ролей.

Конкурсні роботи оцінювало журі під головуванням народного артиста України, кінорежисера, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка Леоніда Петровича Мужука.

До складу журі увійшли: Андрущенко Ю. Ю., генеральний директор телерадіокомпанії «Ялта ТВ»; Бирзул В. І., заступник директора дирекції програмування суспільно-економічних та освітньо-художніх програм, головний редактор головної редакції суспільно-економічних програм Національної радіокомпанії України; Валюкевич Л. В., начальник відділу з питань культури, освіти, молоді та спорту

виконавчого комітету Алушкінської міської ради; Лозова Т. В., головний редактор журналу «Ми і президент», член Національної спілки кінематографістів України; Мазиська Ж. А., генеральний директор ДТРК «Культура», заслужений журналіст України; Мисливий В. М., генеральний директор Українського відділення «Славутич» Міжнародного фонду розвитку кіно і телебачення для дітей та юнацтва, кінорежисер, постановник трюків; Нікітіна Т. Г., заступник директора департаменту телебачення і радіомовлення Держкомтелерадіо України; Толстих І. М., заступник генерального директора Національної телекомпанії України, член Національної спілки журналістів України; Черкаський Д. Я., академік, на-

родний артист України, кінорежисер; Шиленко Б. О., член Національної спілки кінематографістів України, кінорежисер.

Крім конкурсної та фестивальної програм у рамках фестивалю також було заплановано творчі зустрічі з діячами культури та мистецтва, прес-конференції з актуальних проблем культури та дитячого кіно.

(Закінчення на 16-й стор.)

На фото: угорі - переможці Всеукраїнського фестивалю «Золоте курча» юні актори кримської студії «Світанок» та їхній режисер Олександр Польшенко на церемонії вручення нагород; ліворуч - «світанчани» під час зйомок пригодницького фільму про дике плем'я тугабайців, який приніс їм перемогу.

ФОРУМ ВИДАВЦІВ І МОЖЛИВОСТІ НАЦІЄТВОРЕННЯ

Про львівський Форум видавців освічені українці вже пам'ятають постійно, принаймні періодично згадують упродовж року. І чим ближче до вересня, тим частіше нагадування - це я стверджую авторитетно, бо вже з кінця серпня друзі телефонують і з Києва, і з Донбасу, і з Криму, можуть подзвонити навіть з глухого польського села. Адже читаючий люд скрізь є! Якби у кожного були гроші на дорогу, на проживання у Львові, а головне - на книги, то посполиті приїздили б до нас звідусіль - не те, що тисячами, а сотнями тисяч! Адже Форум - це маленька частинка омріяної Європи (маса нових людей, найяскравіших вражень і відчуття повної свободи), а ще тепло, дружнього, широкого спілкування по-українськи. Цього вже жодна Європа не гарантує, а у нас воно збереглося. Тому той, хто лише раз побував на Форумі, неодмінно захоче ще. За декілька днів до його початку львів'яни мають можливість дізнатися про найцікавіших гостей, бо в пресу просочується деяка інформація. А коли Форум розпочинається, то просто очі розбігаються від потенційних можливостей!

(Продовження на 4-5 стор.)



КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «Будівничий України»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літутування з читачами - на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Друкарня:
ТОВ «Мега-Поліграф»
вул. Марка Вовчка, 12/14
Київ, 04073

Видавець - ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України»
Директор
Олеся БІЛІШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДК у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

Передплата кампанія на видання ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури України», в т. ч. і на тижневик «Кримська світлиця», здійснюється за наступними реквізитами: вул. Васильківська, 1, м. Київ, 03040, 2 поверх, 6 корпус. Відповідальна особа за передплату - Сидоренко Ірина.
Тел./факс (044) 498-23-64.

«УПЕРШЕ ЗА 20 РОКІВ У КРИМУ ДОСЯГНУТО ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ»

Віце-прем'єр АРК Катерина Юрченко взяла участь у роботі V Віденського фінансово-економічного форуму країн СНД і Східної Європи, повідомивши його учасникам про досягнуті в Криму успіхи економічної та політичної стабільності та інвестиційні проекти, що пропонуються до реалізації, передає кореспондент УКРІНФОРМУ з посиланням на прес-службу Головного управління інформаційної політики Ради міністрів АРК.

Виступаючи перед учасниками форуму, заступник голови уряду Криму зазначила, що автономія на сьогодні є одним із регіонів України, що найбільш динамічно розвивається. За підсумками першого півріччя республіка посіла друге місце за притоком іноземного капіталу - усього на 1 липня поточного року в економіці республіки працює близько 750 млн.

евро іноземних інвестицій. Крім того з Державного бюджету України цього року до Криму було направлено 220 млн. євро на соціальний захист населення і капітальні витрати. За словами Катерини Юрченко, в АРК уперше за 20 років досягнуто політичної стабільності, що дозволяє розпочати комплексне вирішення соціально-економічних проблем Криму, які нагромадилися за роки незалежності України.

Як вважає віце-прем'єр, головною складовою політичної та економічної стабільності в республіці є Стратегія розвитку Криму до 2020 року - своєрідна "дорожня карта", що відображає потенційні можливості регіону та пріоритети його розвитку.

Уже сьогодні, зазначила вона, валовий регіональ-

ний продукт Криму порівняно з 2010 роком збільшився в 1,8 раза, надходження іноземних інвестицій - втричі, у тому числі в основний капітал - в 3,8 раза, продуктивність праці - в 1,8 раза, номінальна заробітна плата - в 5,3 раза.

Розраховуючи, що форум у Відні дасть "новий поштовх для взаємовигідної співпраці", Катерина Юрченко представила його учасникам наступні інвестиційні проекти, що пропонуються до реалізації в Криму, - створення комплексів з поводження із твердими побутовими відходами, розвиток Західного Криму, реконструкція Міжнародного аеропорту "Сімферополь", будівництво комплексу "Порт Ялта", перенесення Євпаторійського порту на озеро Донузлав, будівництво транспортного переходу через Керченську протоку, зернових елеваторів, фрукто- і овочесховищ, а також заводів з виробництва дитячого харчування.

ЧИ СТАНЕ КРИМ ПЕРЛИНОЮ УКРАЇНИ?
Останній матеріал кореспондента «Урядового кур'єра» Олександра Кулика, колишнього першого головного редактора «Кримської світлиці», роковини з дня передчасної смерті якого минули цими днями, читайте на 6-й стор.

ВИЙШЛА НОВА КНИГА ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

У жовтні в Чернівцях та кількох великих містах України відбудеться презентація нової книги про діяльність видатного українського композитора Володимира Івасюка «Володимир Івасюк. Відлуння твоїх кроків...», який упорядкували рідні сестри композитора.

Як передає кореспондент УНІАН, видавцями книги стали Мистецький фонд імені Короля Данила спільно з видавничим Домом «Укрпол», які вже встигли оголосити про майбутню презентацію книги на нещодавньому Форумі книговидавців у Львові.

Племінник композитора Михайло Павлюк повідомив УНІАН, що згадане видання присвячене творчості Володимира Івасюка у спогадах рідних, друзів та знайомих, статтях, прижиттєвих інтерв'ю митця та фотодокументах.

Упорядниками видання стали фотохудожник, заслужений працівник культури України Любомир Криса та Галина й Оксана Івасюк.

Особливу увагу у фотоальбомі привертатимуть спогади знаних українців - Анатолія Добрянського, Софії Ротару, Назарія Яремчука, Василя Зінкевича, Володимира Вознюка, Василя Стріховича, Степана Пушика, Романа Кудлика, Юрія Рибчинського та багатьох інших.

Великий інтерес у фахівців викликає пуб-

лікація у книзі раніше невідомих фотографій композитора Володимира Івасюка (із сімейного архіву, деякі виготовлені особисто Володимиром) - із військовим збором у Новоград-Волинському, відпочинку у Грузії та Гаграх, поїздок до Карпат, а також фото дитячих років, проведених на рідній Кіцманщині (Кіцманський район Чернівецької області). Цінними є також матеріали про проведення ювілейного 20-го фестивалю «Червона рута»-2009, який відбувся у Чернівцях, та інші всеукраїнські заходи, організовані до 60-річчя від дня народження Івасюка.



Кілька років тому Оксана Івасюк гостювала у редакції «Кримської світлиці». Виглядає знову - з презентацією у Сімферополі!

МИ ВАМ ПИСАЛИ...

«УСУНУТИ ПРИКРУ ПОМИЛКУ ТА ЗЛОЧИННУ АМОРАЛЬНІСТЬ...»

Голові Верховної Ради України пану В. М. Литвину

Високоповажний Володимире Михайловичу! Ще наприкінці травня цього року Кримська філія НТШ отримала повідомлення від голови Комітету з питань культури та духовності пана Володимира Яворівського про ухвалення 19 травня Верховною Радою України переліку подій, які доцільно святкувати у 2011 році на державному рівні (реєстр № 8122). У цьому проекті Постанови зберігся 120-річний ювілей Володимира Смиренка.

Оскільки часу для підготовки цієї важливої для України та світу ювілейної дати лишилося обмаль, прошу Вас посприяти ухваленню цієї Постанови. Без неї аграрне чиновництво в котрий раз проігнорує і цю ювілейну дату.

Голові Комітету Верховної Ради України з питань культури та духовності панові Володимире Яворівському

Високоповажний пане Голово! Вельми вдячний Вам за надіслане наприкінці травня цього року повідомлення щодо позитивного розгляду Верховною Радою України важливої для вітчизняної садівничої науки події - вшанування на державному рівні 120-ліття від дня народження видатного українського вченого-садівника та організатора науки професора Володимира Смиренка.

Оскільки часу до славного ювілею лишилося обмаль (грудень 2011 року), уклібно прошу Вас посприяти ухваленню Верховною Радою цієї Постанови та відповідного Розпорядження Кабінету Міністрів. Без зазначених документів неукраїнське непатріотичне чиновництво на місцях в котрий раз нічого не зроби́ть, аби хоч якось вшанувати цю видатну наукову особистість. Український учений світового рівня став жертвою тоталітарної комуністичної системи, закінчивши своє життя у братській могилі під Курськом.

Принагідно зазначу, що після наукової та громадської реабілітації славної родини Смиренків у 1956 році, ювілейні дати видатного ученого жодного разу через шалений спротив мічурінських ортодоксів в Україні не відзначалися. Настав час хоч уже в незалежній Українській державі усунути цю прикру помилку та злочинну аморальність.

З повагою, Петро ВОЛЬВАЧ, академік УЕАН, дійсний член НТШ, заслужений діяч науки і техніки АР Крим, заступник Президента України, симиренкознавець

ПАРТИЗАНСЬКОМУ РУХОВІ В УКРАЇНІ - 70 РОКІВ

22 вересня у Сімферополі пройшли урочисті заходи біля Вічного вогню на могилі Невідомого солдата у парку ім. Ю. Гагаріна, де відбулася церемонія покладання квітів, присвячена Дню партизанської слави та 70-річчю підпільно-партизанського руху в Україні.

У церемонії взяла участь виконуючий обов'язки Постійного Представника Президента України в АР Крим В. Плакіда, перший заступник Голови Верховної Ради Криму К. Бахарев, заступник Голови Ради міністрів - міністр курортів і туризму АР Крим Г. Псарьов, представники партизанського руху, члени уряду і парламенту автономії, громадськість.

Керівництво автономії вшанувало пам'ять загиблих хвилиною мовчання.

Наприкінці військовослужбовці Сімферопольського гарнізону пройшли маршем Алеєво Героїв, а на честь загиблих воїнів пролунав трикратний залп.

Пізніше святкування продовжились у місцевому Будинку офіцерів урочистими зборами, на яких виступили в. о. Постійного Представника Президента В. Плакіда, заступник Голови Ради міністрів - міністр курортів і туризму АР Крим Г. Псарьов, голова Постійної комісії Верховної Ради АР Крим з соціальних питань, охорони здоров'я і у справах ветеранів П. Запорожець, голова Кримської республіканської громадської організації ветеранів, партизанів і підпільників Великої Вітчизняної війни О. Андреева, голова Ради організацій ветеранів Криму О. Складаров.

У виступі перед героями В. Плакіда зазначив: «Партизани і підпільники втілювали в собі кращі риси нашого народу, його могутній богатирський дух, зробили значний внесок у справу визволення України від німецько-фашистських окупантів. Давно вже згасло полум'я війни. Зарубцювалися рани. У незабутньому минулому залишилися жорстокі бої, атаки, слюзи втрат і радість перемог. Усе менше поруч із нами воїнів минулої війни. Але жива пам'ять. Суворая правда війни назавжди з нами як символ всенародної мужності, патріотизму, безмежної любові до Батьківщини».

Наприкінці в. о. Представника Глави держави подякував партизанам-підпільникам за великий подвиг і побажав усім міцного здоров'я, довгих років життя, оптимізму та мирного неба над головою.

Після виступу Віктор Тарасович вручив подяки Представництва Президента України в АР Крим ветеранам. Ювілейні заходи завершилися святковим концертом.

Прес-служба Постійного Представника Президента України в АР Крим

У СІМФЕРОПОЛІ ПРОВЕДЕНІ ПЕРШІ ОПЕРАЦІЇ НА ВІДКРИТОМУ СЕРЦІ

На базі відділення кардіохірургії у Сімферополі відкрито перші операції на відкритому серці. Поперевані жителі Криму - чоловіки 37-ми та 50-ти років.

Операції проходили за участі головного кардіохірурга України, директора Київського міського центру серця, професора Бориса Тодурова, який позитивно оцінив можливості кримського Центру серця і дав високу оцінку роботі команди кардіохірургічного відділення на чолі з головним позаштатним кардіохірургом Міністерства охорони здоров'я АР Крим, кандидатом медичних наук Гатасом Різком, передає кореспондент УКРІНФОРМУ.

За словами міністра охорони здоров'я Криму Ігоря Шпака, Міністерство охорони здоров'я України і Національний інститут серцево-судинної хірургії ім. М. М. Амосова Академії медичних наук України, надаючи підтримку розвитку кардіохірургічної служби Криму, розглядає можливість створення філії Інституту ім. Амосова на базі республіканського Центру серця в Сімферополі.

Б. Тодуров у свою чергу зазначив, що керівництво Міністерства охорони здоров'я автономії професійно підійшло до питань організації проведення високотехнологічних операцій на серці, що в майбутньому дозволить повністю забезпечити потребу кримчан у кардіохірургічній допомозі і проводити на базі республіканського Центру серця до 500 операцій на рік. Він також підкреслив, що Київський міський центр серця готовий усіляко підтримувати кримських фахівців.

З КУЛЬТУРОЮ КРИМСЬКИХ ТАТАР ОЗНАЙОМИЛИСЯ ЛЬВІВ'ЯНИ

Із багатогранною та дещо загадковою культурою кримських татар ознайомились львів'яни. В обласному центрі у рамках проекту «Мецодром» відбувся фестиваль, який мистив низку мистецьких, ремісничих та побутових підрозділів, повідомляє УКРІНФОРМ.

Зокрема, національні пісні виконували учасниця шоу «Голос країни» Севіль Меметова та співачка Аліє Хаджабадінова, виступав інструментальний дует та фольклорний ансамбль «Крим». Відбулись майстер-класи з гончарного мистецтва та розпису хною. Гості фестивалю мали нагоду скуштувати національні страви кримських татар - пахлаву, хураб'є та ін.

Організатором етнічного свята виступив місцевий «Музей ідей». Як зазначила його програмний директор Ірина Магдиш, уже третій рік поспіль в обласному центрі проводиться Дні національних культур. Цього сезону свій етнос, крім татар, представили угорці, поляки, грузини та литовці. Ці народи залишили найбільш помітний історичний слід у старовинному Львові. А завершили проект «Мецодром» дні грецької культури.

27 ВЕРЕСНЯ - ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ТУРИЗМУ

ПОПУТНОГО ВІТРУ У ВАШІ ВІТРИЛА!



Автограф від капітана

Зміцнювати дружбу двох держав протягом дворічної морської подорожі відважилися вісім сміливців російсько-українського екіпажу яхти «SCORPIUS», яка 25 вересня вийшла в море й повернеться до берегів Севастополя лише на початку 2014 року.

Перед початком урочистих проводів екіпажу капітан і власник яхти «SCORPIUS» Сергій Нізовцев повідомив журналістам про мету і завдання морського походу: «Плануємо здійснити дві полярні кругосвітні подорожі навкруги Арктики та Антарктики, а також встановити певні рекорди. Крім цього, ми виконаємо декілька наукових завдань...»

Якщо нам вдасться й дозволить лід, ми зйдемо на 77 градусів південної широти у море Роса. Дві полярні «кругосвітки» ми хочемо здійснити за один календарний рік, з вересня поточного року до вересня наступного. Я маю на увазі - обійти Антарктиду, піднятися на північ і обійти Арктику. З огляду на довжину маршруту - 70 тисяч морських миль й тривалість експедиції - 2,5 роки - це досить вагомий результат. Думаю, ми увійдемо в історію вітрильного спорту».

Зі слів С. Нізовцева, спочатку він планував підібрати багатонаціональний екіпаж. Але пізніше зупинився на російсько-українському варіанті: чотири на чотири. Серед членів екіпажу - дві жінки.

Чому саме в Антарктиду? «Бо є деякий спортивний інтерес, - каже капітан, - континент містить у собі чимало таємниць. Людей, які дійшли туди під вітрилами, можна перерахувати на пальцях. Серед тих, хто обійшов Антарктиду, взагалі двоє-трьох осіб. Причому, ніхто не заходив далі 71 градуса південної широти.

Близько 5 років тому туди ходив «прабатько» заполярних російських експедицій капітан Микола Літау. Це він обійшов Антарктиду за два



На тлі круїзного лайнера яхта здається крихітною

роки й дійшов лише до 71 градуса південної широти. Ми плануємо зробити те саме за один рік та зайти на 77 градусів. Єдине місце, де це можна зробити, - море Роса. Там раз на рік протягом 2-3 тижнів буває відкрита вода.

Плануємо також дійти до американської станції «Мак-Мердо» (це найбільша станція в Антарктиці), зайти на російські станції «Беллінсгаузен» та «Мирний», а також на українську станцію «Академік Вернадський». Якщо дозволить лід, завітаємо і до французів - на антарктичну станцію «Дюмон д'Юрвіль».

Розраховуємо переважну частину маршруту пройти під вітрилами й лише там, де необхідно, вмикатимемо двигун».

Сонячного недільного дня яхту «SCORPIUS» у далеку подорож проводжали представники севастопольської влади, Чорноморського флоту Російської Федерації та Військово-Морських Сил ЗС України, зведений оркестр двох флотів, мешканці міста. Заступник голови Севастопольської міської держадміністрації Сергій Савенков пообіцяв екіпажу постійний зв'язок з

Севастополем, допомогу та підтримку у вирішенні будь-яких проблем, що виникнуть на тривалому переході морем: «Адміністрація допоможе у заготівлі продуктів та забезпечить інформаційну підтримку на увесь час морського походу».

З побажаннями вдалої подорожі виступила заступник начальника управління культури і туризму міста Людмила Богатирьова. Вона передала екіпажу туристичні буклети та сувеніри з метою пропаганди у світі українського міста Севастополь. Благословив екіпаж на довготривалій перехід помічник благочинного Севастопольського округу Олексій Петренко.

За кілька днів до виходу в море яхту відвідав голова Севастопольської міської держадміністрації Володимир Яцуба - яхтсмен з багаторічним стажем. Познайомившись з членами екіпажу, він оглянув суд-

но, оцінив його технічне оснащення й навіть піднявся на 36-метрову висоту до верхівки шогли. За його словами, полюсів земної кулі з такої висоти не видно, проте можна помілюватися панорамою міста:

«Символічно, що ця подорож бере початок із Севастополя - міста героїчного, славного морськими традиціями. Також дуже добре, що екіпаж - російсько-український. Це - приклад справжньої дружби та братерських зв'язків двох народів. Ми забезпечимо екіпаж продуктами харчування й сподіватимемося, що кримські фрукти і виноград у льодах Арктики та Антарктиди нагадають учасникам експедиції про сонячний Крим. Вірю, що подорож буде успішною», - сказав Володимир Яцуба й традиційно побажав сміливцям семи футів під кілема та попутного вітру у їхні вітрила.

Лідія СТЕПКО

м. Севастополь



Володимир Яцуба - яхтсмен з багаторічним стажем



«ПЕРЕПУСТКА» В МОРЯКИ, АБО ЧОМУ ВОДИ У ЧОРНОМУ МОРІ ПОМЕНШАЛО

25 вересня на великому десантному кораблі «Костянтин Ольшанський», який перебуває в морському поході Чорним морем у рам-

ках навчань «Адекватне реагування - 2011», традиційний ритуал «оморачування» пройшло майже 50 військовослужбовців.

У вільний між бойовими навчаннями час військовослужбовці батальйону морської піхоти, Центру військ берегової оборони, кораб-

ля та деяких інших частин ВМС ЗС України вишуквалися на шкафуті, взяли в руки 700-грамові плафони з морською водою і під

гучні оплески та схвальні вигук товаришів випили їх до останньої краплі.

Командир корабля капітан 2-го рангу Віктор Мар-

чишин за морською традицією привітав усіх, хто вперше вийшов у море і пройшов морський ритуал, як рівних у морському братерстві.

Серед «новачків» - заступник командира батальйону морської піхоти з виховної роботи майор Ростислав Ломтев, родом із Миколаєва, який входить до апарату керівництва під час висадки морського десанту. На контрактника Олександра Карашука з Херсонщини покладаються обов'язки старшого навідника. А призвоник весни 2011 року житомирянин Сергій Васін - молодий стрілець.

Військовослужбовці задоволені - адже, незважаючи на певне «випробування», вони отримали справжню «перепустку» в моряки.

Руслан СЕМЕНЮК,
РМЦ МОУ, АР Крим
Фото автора



ФОРУМ ВИДАВЦІВ І МОЖЛИВОСТІ НАЦІЄТВОРЕННЯ



Марія Матіос

(Продовження. Поч. на 1-й стор.)

Адже можна поспілкуватися з самим Ерлендом Лу – відомим письменником з Норвегії. Або з турецьким поетом і перекладачем Алканом Тозаном. Можна послухати лекцію поета і громадського діяча з Естонії Арво Валтона. Якщо дуже пощастить, то можна взяти участь у дискусії «Уроки Мілоша для України: Діалог цивілізацій». У ній братимуть участь Олжас Сулейменов (Казахстан), Аджей Менцвель (Польща), Борис Дубін (Росія), Мирослав Попович (Україна). А модератором зустрічі буде Ярослав Грицак – надзвичайно комунікабельний і демократичний професор зі Львова. Якщо хтось любить Чехію, то можна стати учасником зустрічі «Українсько-чеські можливості». Хто небайдужий до Сербії – будь ласка, до ваших послуг культурний поет Звонко Карановіч. А хто цікавиться Скандинавією, той без проблем може взяти участь у дискусії «Слова без кордонів»: «Норвезький шлях в українську літературу».

Тому й кажу про Форум як про невід'ємну частинку Європи. Проте можна сказати й ширше – цілого світу. Бо навіть теми є відповідні: «Поет в еру глобалізації». Учасниками цієї зустрічі будуть Андрій Гріцман (США/Росія), Василь Махно (США/Україна), Фістон Мванза (Конго/Австрія). Як почувается поет, коли змінює країну проживання? Хіба це не цікаво? Звичайно, цікаво! Прикро тільки, що відвідувач Форуму

фізично не зможе побувати скрізь...

Усвідомивши цю прикру обставину, я почав розмірковувати в іншому ключі: а що, коли скласти докупи всі отримані враження? Не однієї людини, а всіх, хто побував на Форумі... Або скласти воедино знання, одержані внаслідок прочитання куплених тут книг... Прикро, що точного показника результативності Форуму досі ніхто не придумав. Але більш-менш об'єктивно поінформувати нашого кримського читача можна в інший спосіб. Для цього достатньо описати кілька цікавих зустрічей. Вони відбулися впродовж одного лише дня, точніше – кількох годин.

Отже, спочатку на презентації книги «Сила м'якого знака, або Повернення Руської правди» я помітив серед присутніх Ярослава Гелетія, відомого дослідника визвольних змагань і нашого давнього передплатника. Людей зібралось стільки, що не протвпилися, але біля нього таки знайшлося місце, тому ми мали можливість трохи поспілкуватися. По-перше, треба сказати, що згадана книга належить до багатшої бібліотеки «Дня», а її презентація читачам почалася саме з... Криму. Ще 14 вересня головний редактор газети Лариса Івшина побувала в Сімферопольській українській гімназії. Це опосередковано свідчить про підвищену увагу «Дня» до сонячного півострова, до земляків, які проживають в АРК. Оскільки пані Лариса є автором самої ідеї ви-

дання і передмови до нього, то зустріч з нею була особливо цікавою та плідною. Усі 800 сторінок книги є відповіддю фальсифікаторам історії, тому книга формуватиме адекватне сприйняття учнями історичного процесу. Відразу після презентації (оце так збіг!) мені зателефували знайомі із Закарпаття та попросили придбати два примірники «Сили м'якого знака». Ось такі вони нішні гуцули – намагаються йти в ногу з часом! Причому, один потенційний читач, принаймні хоч живе в Рахові, а ось другий – той взагалі мешкає в лісовій «глибинці» під самою Чорногорію. Їхній дзвінок є досить об'єктивним показником потрібності Форуму – на нього, як бачимо, чекають не лише мешканці обласних центрів. До речі, спілкуючись із паном Гелетієм, я вручив йому один з останніх примірників «Кримської світлиці», в якому, окрім усього іншого, йшлося і про відзначення 70-річчя Олевської республіки. Непогодний подарунок людині, яка особисто була знайома з Бульбою-Боровцем, правда ж? Тоді, в роки війни, Ярослав був лише підлітком, але «повстанською» темою захворів на все життя. Зараз я поінформував давнього нашого приятеля, що газета знову виходить. Не минуло й півгодини після нашої розмови, як я зустрів Марію Гнатюк з Коломиї. Вона очолює місцеве відділення «Союзу українців». «Кримську світлицю» до відомих подій передплачувала, добре знайома з Богданою Протасом із Севастополя. Йі я передав номер «Світлички», в якому йдеться про святкування 150-річчя від дня народження відомого українського медика і громадського діяча Євгена Озаркевича. Саме Коломия відзначала згаданий ювілей наймасштабніше (там ми й познайомилися з пані Марією), а «Кримська світлиця» просто не могла не згадати про вагомий внесок коломийської інтелігенції. Потім телефонує відомий бандурист з Ялти Остап Кіндрачук (теж наш читач) і просить купити для нього шостий том «Архіву

коша нової Запорозької Січі». Цей дзвінок засвідчив: непоганим доповненням до Форуму є й наша «світличанська» мережа!

Тут ось що важливо: попри деякі історичні, культурні особливості регіонів нашої держави, українськомовна частина населення таки намагається повноцінно спілкуватися. Відстань тут особливої ролі не відіграє, і Форум видавців тільки зайвий раз це підтверджує. До того ж Форум не лише дає можливість спілкуватися старим друзям. Він ще й знайомить! Ось я звернув увагу на книгу Артема Чапая «В пошуках України». З обкладинки було зрозуміло, що автор описав свої мандрівки на мотоциклі (тому друга називають «Подорож із Мамайотою» – так любовно письменник називає свого «залізного коня»). Погортав книжку і вирішив купити. Надто багато там цікавих деталей, завдяки яким книга перетворюється на маленьку енциклопедію. Та й присвята зачепила за живе: «Присвячую всім людям, які допомагають іншим». Творів з такою гуманістичною настановою у нас не надто багато, тому вчитуюся уважніше в текст: «По дорозі зупинився тільки в маленькому селі Комише на взятій традиційну у цій подорожі каву. Два тарарина грають за столиком у нарди. З телевізора лунає східна музика. Втім, між піснями диктор говорить українською. На стіні, як і по всьому Криму, два прапорці: український національний, жовто-блакитний, та кримський – білий з вузькими червоною та синьою смужками з країв...» О-о, знайома кримська специфіка... А далі взагалі натикаюся на абзац, який змушує задуматися про те, наскільки тісним є наш світ! Артем Чапай пише, як гостював у Аллі Тараторіно в Роздольному. Та це ж місцева вчителька української мови, до того ж наша добра знайома, «світличанка»! Відразу виникло бажання познайомитися з автором, і добре, що він був поруч з павільйоном. Виявилось, що Артем Чапай – це псевдонім, автора звети Антон Водяний, він з Коломиї.

Боже, наскільки ж багатим на таланти є це прикарпатське місто! Каже, що з Аллою Тараторіною познайомився через її доньку і зятя, вони тепер кияни. Обмінюємося адресами і домовляємося зустрітись завтра. А поки думаю: «Тут намічається непогана співпраця! Адже обіцяв звести активістів з «Екомилосердя» (це шахтарська Соснівка під Червоноградом) з веломандрівниками з Дружківки (Донецька область). І ті, й інші є мешканцями шахтарських регіонів, крім того, передплачують «Кримську світлицю». Непогано було б, якби галицькі шахтарі подружилися з донецькими! А книга «В пошуках України» лише підклала б дров до вогню, зробила б необхідний поштовх...» Думаю так, виходжу з палацу Потоцьких, де проходить Форум, надвір. І раптом бачу Віру Олеш, віцепрезидента «Екомилосердя»! Скільки збігів за один лише день... Видно, Бог добре допомагає тим, хто починає робити над собою певні зусилля. А організатори Форуму є неабиякими патріотами України, тому й складається все одне до одного. Показую пані Вірі книгу «В пошуках України» і обіцяю привезти її найближчим часом у Соснівку. Радо погоджується і пропонує мені виступити в Червонограді, на місцевому телебаченні. Тоді й передплатників у «Кримській світлиці» стане більше, і справа галицько-донецької дружби зрушить з місця. Виступити на телебаченні? А чому б і ні? Так хочеться сприяти реалізації гасла: «Шахтарі українсь-

кого Заходу і Сходу, єдналися!»

* * *

Як бачимо, розповідь про Форум видавців неминуче виходить за рамки друкарської справи, – як і за рамки літературного процесу в Україні. Форум дарує величезні можливості для націєтворення, для формування громадянського суспільства. Наступного дня я вже спілкувався з гостями і відвідувачами, почавши з Антона Водяного. Попросив молодого письменника поділитися своїми враженнями.

– Важко порівнювати цей Форум з попередніми, оскільки цей у мене перший, – каже Антон. – Проте не можу не відзначити великого напливу освіченої публіки. І це дуже приємно. Люди просто звикають до думки, що купувати книжки, читати їх, спілкуватися з авторами – це нормально. А головне, що тут люди з різних регіонів – це надзвичайно важлива обставина! Подорожуючи Україною, я у всіх людей запитував, що для них Україна і про що вони мріють. І переконався, що людей більше об'єднує, ніж роз'єднує. І люди, які мають можливість подорожувати, відчувають те ж саме. Ось я згадую в книзі Аллу Тараторіну з Криму. Колись (здається, ще в 1993 році) вона їздила в Івано-Франківську область на Різдва свята. І, побувши на Прикарпатті кілька днів, повністю змінила своє уявлення про регіон. І тепер вчителька, коли чує розмови не-обізнаних кримчан про «злий бандерівців», завжди каже своє вагоме, авторитетне слово.



Антон Водяний



Брати Капранови





Юрко Волощак

Тут, на Форумі, така атмосфера, що можна знайти собі багато друзів. Він заміняє собою тисячі мандрівків і дуже сприяє формуванню «інтелектуально-го ядра» нації. Зараз в Україні є багато проблем, але я вірю в її майбутнє. І в першу чергу тому, що у нас дуже багато хороших людей...

А ось думки львівського козака, відомого мандрівника морями-океанами на чайці «Пресвята Покрова», давнього друга «Кримської світлиці», Юрка Волощака:

– Територія Форуму непомітно розширюється, і це стійка тенденція. Коріння пущене дуже глибоко... Прикро тільки, що міська рада не знаходить коштів на Форум. Вона й раніше давала мізерію, а тепер і зовсім нічого. І це при тому, що щорічна акція додає дуже багато до іміджу нашого міста. Форум видавців – це те, що об'єднує багатьох інтелектуалів, і це те місце, де вони можуть контактувати із споживачами літературної продукції. Люди часто приїждять з інших міст – і не лише для того, щоб купити книжку, але й для того, щоб взяти участь в цілому комплексі заходів. Тут можна зустрітися не лише з норвезькими, польськими, чеськими чи сербськими авторами, але й вільно поспілкуватися зі «своїми»: Ліною Костенко, Василем Шклярком, братами Капрановими тощо. Тут дуже демократична атмосфера, і це надзвичайно важливо. Практично в усіх кав'ярнях Львова розписані і проводяться якісь літературні заходи. Можна сидіти цілий день, пити каву і слухати надзвичайно цікаві дискусії, знайомитися з різними авторами. І, помітьте, учасники форуму змагаються за публіку! Така творча атмосфера не може не впливати на Львів загалом. А опосередковано – на інші регіони України...

Дмитро Бондаренко, який не зрадив своєму



Дмитро Бондаренко

правилу – щорічно писати і видавати українською мовою (цього разу він привіз нову книжечку: «Дніпропетровські і дніпропетровці»), також погодився сказати декілька слів про свої враження від Форуму:

– Мою останню книжечку беруть не так активно, як колись... Можливо, тепер просто збільшилася пропозиція. Книг більше, ніж було в попередні роки. Це помітно навіть неозброєним оком – більше стало яток на вулицях, ширший діапазон літератури. До того ж фінансові можливості у людей тепер менші, а ціни на книжки зросли. Не можу не помітити деякої апатії, втоми у частині людей. Це якщо порівнювати з 2004–2005 роками. Тоді все просто нуртувало, горіло... Але я глибоко переконаний, що ця апатія – тимчасове явище, бо українці за натурою – великі оптимісти. Ось мене чомусь перестали пускати з моїми книжками в дніпропетровські школи, а раніше ніколи не заперечували проти творчих зустрічей з учнями. Це нові віяння в освіті? Хочеться вірити, що так довго не буде. У будь-якому випадку нам, дніпропетровцям, дуже важливо знати, що Форум видавців був, є і буде. І важливо, щоб він проводився у Львові. Були спроби організувати щось подібне у самому Дніпропетровську, але специфіка нашого міста така, що в ньому переважає технічна інтелігенція. Звісно, у промисловому місті і читають менше. Інша справа – Львів! Про це і відомий письменник Андрій Курков сказав колись, що у Львові ткнеш пальцем у людину і неодмінно влучиш у гуманітарія.

А в Дніпропетровську чи в Донецьку, в кращому випадку, в якогось інженера... Тому у Львові, і тільки у Львові! Приїжджа людина тут відразу усвідомлює, що є вона, ота «справжня» Україна, і що українцем бути цілком престижно.

Сергій ЛАЩЕНКО

СЬОГОДНІ - ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ БІБЛІОТЕК

ОСТРІВЕЦЬ УКРАЇНСТВА

У Севастополі 60 бібліотек, 17 з них – дитячі. Але якщо читачеві треба заглибитися в історію нашої держави, її культуру чи мистецтво, дізнатися про видатних українців різних епох і сьогодення, він не вагаючись попрямує до бібліотеки Українського культурно-інформаційного центру (УКІЦ) й затримається там більше часу, ніж збирався. Це затишне приміщення полюбляють не лише читачі: тут проводять безліч заходів громадської організації міста. Найактивнішим гостем бібліотеки є Союз українок.

Бібліотекою послуговуються й усі фахівці УКІЦ. Готуючи захід, пишучи сценарій до будь-якого свята, вони черпають з криниці мудрості нашого народу, якою дихає кожне видання цієї унікальної для міста бібліотеки.

Провідний фахівець бібліотеки Неля Сиротова (на фото унизу) працює тут уже 11 років. Заробітні плати бібліотекарів ніколи не були дуже привабливими: витримують лише ті, хто залюблений у свою професію й усім серцем прикипів до української книжки. Все українське у Севастополі завжди сприймалося неоднозначно, проте пані Неля не пригадує жодного негативного інциденту: бібліотеку люблять, її відвідують, книжковий фонд цієї оази української культури швидко зростає.

– Пані Нелю, скільки років цій бібліотеці?

– Та вже відзначали 15-річчя. Бібліотека – ровесниця Українського культурно-інформаційного центру. Її заснував наш беззмінний директор – Олександр Артемович Коротун. Завдяки йому у 1996 році в Севастополі був створений УКІЦ, він мріяв про створення української бібліотеки, власноруч відбираючи для неї книги. Взагалі, наш директор – не просто адміністратор, він – родоначальник кожного підрозділу Центру, автор всіх, без винятку, проєктів, співучасник будь-якого заходу, що відбувається тут.

Він не уявляв Центру без бібліотеки, адже нею, окрім наших читачів, послуговується кожний відділ УКІЦ. Щоб організувати будь-який захід, зацікавити ним відвідувача треба заглибитися у тисячоліття нашої історії, підняти освітній та культурний пласт нашого народу, пропустити ці знання крізь свою душу, своє серце й лише тоді

можна сподіватися, що тобі повірить відвідувач та прийде сюди ще раз.

Методична література, довідковий фонд незмінно використовуються учнями, студентами, вчителями: наш відвідувач дуже різноманітний – різного вікового, освітнього та соціального зрізу. Сьогодні у нас проводять захід учителі, завтра – пожежники, і всім потрібна бібліотека.

– Яким чином поповнюється книжковий фонд?

– Ця бібліотека була створена на базі бібліотеки Палацу культури рибалок, у стінах якого й був заснований свого часу УКІЦ. Книжковий фонд, що дістався нам, так би мовити, у спадок, складався з української, російської та зарубіжної класики. Книг було небагато, сьогодні ми маємо вже понад 12 тисяч примірників. Протягом 15 років існування бібліотеки книги надходили з різних джерел. З ініціатииви Міністерства культури нам допомагали різні регіони України. Колись до нас завітав один з міністрів культури. Розмова про поповнення книжкового фонду велася і раніше, проте все залишалося на рівні обіцянок. Тоді я набралася сміливості й попросила наполегливіше, нагадавши про численні обіцянки посадовців від культури, які змінюються досить часто, й через те, мабуть, не встигають довести задуману справу до кінця. Й буквально

но через місяць ми мали радість отримати літературу зі Львова, з Чернігова, з Дніпропетровська тощо. Був, напевне, деякий резервний фонд і вони нам надіслали чимало книжок. Тоді я зрозуміла, що, як мовиться у народному прислів'ї: «Під лежачий камінь вода не тече», й не треба боятися казати високопосадовцям про свої потреби.

– Які заходи відбуваються у приміщенні бібліотеки?

– Доволі часто ми готуємо заходи до ювілейних дат українських поетів та прозаїків. Нашими відвідувачами тоді стають цілі класи учнів, зачарованих красою українського слова. Коли воно правильне, коли воно грамотне, тоді й лягає на свідомість дитини без будь-якого напруження, попри те, що учні – переважно з російськомовних родин. Аби зробити захід більш яскравим, іноді, якщо це доречно, ми запрошуємо солістів Центру, які ненав'язливо, акапельно чи у музичному супроводі виконують українську народну пісню, властиву для того відрізка часу, про який йдеться. Такий підхід урізноманітнює захід, робить його вагомим. Та й учні краще засвоюють матеріал, ілюстрований картиною чи піснею.

Є ще один напрямок роботи бібліотеки: щомісяця ми готуємо інформаційний бюлетень, який розміщуємо на інформаційному стенді, у

фойє. До нас приходять різні люди, інколи зовсім далекі від української культури. Севастополь – своєрідне місто. Інколи дітей просто приводять на хореографічний чи, скажімо, танцювальний гуртки. Тоді інформаційний бюлетень привертає увагу відвідувача, пропagaє українську культуру, розповідає про українських класиків літератури, мистецтва, про громадських діячів минулого і сьогодення. Відвідувач, навіть пересічний, має знати, до якого закладу він приїшов і які цінності тут сповітують. Крім того ми друкуємо свою газету «Криниця», що також виходить у форматі інформаційного бюлетеня. Останній номер «Криниці» вийшов до Дня Незалежності України. Над його створенням працює не лише бібліотека, а й усі відділи Центру.

– Скажіть, будь ласка, бібліотекарі УКІЦ – соціально захищені люди?

– Все, звичайно ж, відносно, але дякувати Богові й Міністерству культури, якому Центр на пряму підпорядкований, нам, нарешті, підвищили зарплату. Сказати, що 1200 гривень – це величезні гроші, не можна, але все-таки – не 850, як було до минулого року. Проте я переконана, що не завжди варто розглядати роботу лише через призму зарплати. Улюблена робота – це неабияке задоволення, як радість, що завжди з тобою.

**Записала
Лідія СТЕПКО**

м. Севастополь



ВИДАННЯ 20-ТОМНОГО «СЛОВНИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» ПОТРЕБУЄ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ

Комітет з питань науки і освіти Верховної Ради України на своєму засіданні відзначив, що підготовка видання академічного тлумачного «Словника української мови» у 20 томах проходить без належної уваги та підтримки держави, повідомляє парламентський сайт. На думку членів комітету, не виконуються належним чином ухвалені державою щодо цього рішення, вкрай недостатні є фінансування робіт зі створення і видання словника та увага держави до поширення вже створеної мовно-інформаційної продукції.

«Останнє призводить до порушень чинного законодавства з інтелектуальної власності з боку окремих комерційних структур, які без санкції авторів у масовому порядку через інтернет на комерційних засадах використовують інтегровану лексикографічну систему «Словники України», створену Українським мовно-інформаційним фондом НАН України», – зауважили члени комітету.

Комітет вирішив вважати видання та використання словника одним із пріоритетних завдань при підготовці до святкування 25-річчя Незалежності України.

Зокрема, комітетом рекомендовано КМУ забезпечити всебічну державну підтримку створенню, виданню, розвитку та широкому впровадженню паперової та електронної версій «Словника» у суспільну практику – освіту, культуру, науку, законотворчу та правозастосовну діяльність, державне і приватне діловодство, інформаційні технології, індустрію знань тощо.

Також рекомендовано щорічно протягом 2012-2016 років

передбачати у Державному бюджеті України кошти для Національної академії наук цільовим спрямуванням на укладання та видання Українським мовно-інформаційним фондом НАН України Словника накладом не менше 50 тисяч примірників для забезпечення українських шкіл, бібліотек, вищих навчальних закладів, державних та наукових установ.

Окрім того комітет рекомендує уряду затвердити Державну цільову програму розвитку національної словникової бази.

Кабінету Міністрів також рекомендовано при формуванні заходів щодо розвитку електронного урядування в Україні передбачити створення системи лінгвістичного забезпечення електронного урядування на основі розвитку та застосування електронного варіанту Словника та внесення Національної словникової бази України як окремої підсистеми до Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів України.

Довідка. Рішенням Президії Національної академії наук України у 2001 році затверджено заходи з розвитку національної словникової бази та ухвалено рішення про створення нового академічного тлумачного «Словника української мови» у 20 томах. У серії «Словники України» наприкінці минулого року накладом 1000 примірників видано перший том словника, який вже одержав позитивні відгуки науково-культурної громадськості України.



ВІН БУВ ПЕРШИМ І НЕПЕРЕСІЧНИМ

на «Кримській світлиці».

Олександр Кулик – людина зна- на й авторитетна в різних колах: у письменницьких, бо сам член ще радянської, а потім і української спілки, у видавничих (пройшов шлях від редактора до заступника головного редактора), серед компартійних функціонерів (довелося співпрацювати, бо лідерів поза цією системою тодішня влада не визнавала) і, нарешті, серед палких українських патріотів, яких полюбляли називати «заплямованим» словом – націоналісти.

Олександра Павловича знаю впродовж 30 років, щоправда, з 17 вересня 2010 року мушу горворити «знала» – минулої осені його життя обірвалося стрімко і зненацька. На той час уже 15 років він був власним кореспондентом «Урядового кур'єра» і наші життєві стежини перетиналися нечасто. Але він був – мужня людина, справжній чоловік, який все робив на повну силу, і, здавалося, так триватиме завжди.

Пам'яталися його гострі за змістом редакторські колонки, до створення кожної з яких він підходив як до написання твору не одногоденного призначення, пам'яталися бурхливі суперечки, в результаті яких народжувалися не взаємні образи, а швидше – такі істина. Атмосфера в редакції складалася посправжньому творча, а гонорари видавалися лише за власний про- дукт. Усе, що народжувалося з-під пера не- рядового, ставало подією для усіх.

Прощання з Олександром було веле- людним: прийшли і ко- лишні компартійні чи- новники, і українські та російські патріоти, і просто журналісти та знайомі й друзі. Не було лише жодного пред- ставника «Урядового кур'єра», де останнім часом працювалося Олександром не дуже комфортно – його пря- мий і відвертий стиль викликав там певну на- стороженість.

Про це я дізналася від вдови Олександра Євгенії, котру запросила до редакції, де вже не лишилося людей, які б «перети- налися» з її чоловіком, тим біль- ше, не було від кого почути про нього щось нове або ж добре забуте старе.

Народився Олександр Кулик 4 червня 1952 року в с. Христівка Чаплинського району Херсонсь- кої області. З Євгенією познайо-



милися в Кримському педагогіч- ному інституті, де обоє обрали істфак. Але якщо Женя побуду- вала собі вчительську кар'єру і понад два десятиліття пропра- цювала завучем, то Олександр буквально розривався від захоп- лень, бо був щедро обдарова- ний природою різноманітними талантами. У гуртожитку інститу- ту він мав проблеми, бо на шпа- лерах малював храми, і у кожній кімнаті – свій, не просто вигаданий, а реально існуючий. В армії він співав (і добре) – служив у ансамблі пісні і танцю радянсь- ких військ у Німеччині, за що був премійова- ний позачерговою від- пусткою. Дмитро Гна- тук, з яким познайо- мився, навіть запрошу- вав його до консерва- торії. Але понад усе хо- тілося писати. І Сашко писав, це тривало все його життя. Не цурався й громадської роботи – деякий час очолював Кримське відділення Всеукраїнської органі- зації «Просвіта». Схилявся то на бік однієї, то іншої партії – зале- жно від того, наскільки на той час виглядали вони патріотичними і перспективними. А за долю кра- їни вболівав, як за щось особисте – цьому були присвячені емо- ційні сторінки його щоденника, інтимного документа, про який знала лише дружина.

Колись вони планували дожити до золотого весілля, як батьки Жені, та не судилося. «Справед- ливий, небайдужий» – Євгенія Трофимівна підшуковує належні слова, подумки гортаючи сторінки їхнього спільного життя. І ось ми зупиняємося на позитиві – Олек- сандр Павлович таки дочекався онука. Він був би свого часу не проти, аби його донька Катя ви- явилася хлопчиком – надто вже хотілося передати комусь те, що переповнювало душу, свій чо-

ловичий досвід, бо то не завжди дівоча спра- ва. І ось Господь пода- рував шанс – тепер свої плани на майбутнє ді- дусь поєднував із Сер- гійком. Але встиг з ним лише раз фотографу- ватися, коли тому не було ще й трьох міся- ців...

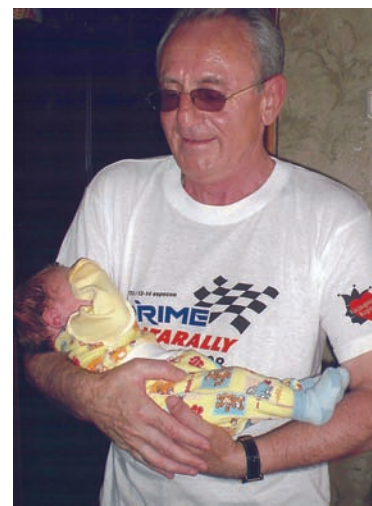
Так і пішов наш пер- ший редактор у інші світи, а за три дні опе- чатали і приміщення га- зети, яку він завжди вважав своєю. «Він страшенно обурював- ся, – розповідає Євгенія. – Він не міг змиритися з тим, що газета згасає». А я подумки звернулася у простір: «Олександр Павло- вичу, друже, але ж ми воскресли і тепер берегтимемо твою пам'ять!»

А тим часом у його рідному селі, як повідомила Євгенія, го- туються до урочистого відкриття на Покрову меморіальної дошки в рідній Сашковій школі. Водно- час там запрацює і куточок, що розповідатиме про цю непере- січну людину. Адже не кожне село може пишатися тим, що подарувало країні трьох пись- менників, які здобули це звання ще за часів, коли воно було дуже вагомим на відміну від сього- дення. Щоправда, двоє з них уже здійснили свою місію. Залишив- ся лише старший брат Олександ- ра Валерій та ось, сподіваюся, підросле Сергійко і теж візьметься за перо...

Тамара СОЛОВЕЙ

На фото:

О. Кулик з М. Жулинським (угорі); подружжя Куликів; колектив редакції «КС» у бе- резні 1993 року; О. Кулик із онуком



«УРЯДОВИЙ КУР'ЄР» «ПОПРОЩАВСЯ» ЗІ СВОЇМ ВЛАСКОРОМ ОСЬ ЦИМ ЙОГО МАТЕРІАЛОМ (21 ВЕРЕСНЯ 2010 РОКУ), ЯКИЙ ДАЄТЬ МОЖЛИВІСТЬ ЧИТАЧАМ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ» ЗРОЗУМІТИ, ЩО БОЛІЛО НАШОМУ ПЕРШОМУ РЕДАКТОРОВІ ДО ОСТАННЬОЇ ХВИЛИНИ ЙОГО ЖИТТЯ

ЧИ СТАНЕ КРИМ ПЕРЛИНОЮ УКРАЇНИ?

Згадалося... Якось брав інтерв'ю в одного з тепер уже колишніх керівників Кримського уряду. Поставив запи- тання про розвиток економіки автономії на основі інно- вацій та інвестицій. Відповідь не забарилася – йдуть у Крим інвестиції, йдуть. Причому, не тільки вітчизняні, а й зарубіжні. Назвали й цифри. Наприклад, в 2009 році іноземні інвестори вклали у розвиток Криму 117,5 млн. доларів США, країни СНД – 72 млн. американських доларів, країни ЄС – 30 млн. «зелених», інші країни світу (тодішній голова Ради міністрів АРК не назвав ці країни і можна було легко здогадатися, що йдеться про офшо- ри) – майже 14 млн. доларів США.

На перший погляд картина обнадійлива: у світі, вияв- ляється, про Крим знають. Чи знають міжнародні інвес- тори про те, що Крим хочуть перетворити на перлину України, невідомо. Напевно, не знають, що таке завдан- ня перед керівниками автономії, центральними мініс- терствами і відомствами поставив Віктор Янукович прак- тично недавно. І в Криму закипіла робота. Урядова команда Василя Джарти взялася за виконання завдання Президента України активно: наводиться лад у земель- ній сфері, яка є основою корупції в Криму. Колишня влада автономії, яку поміняли на управлінців з Донбасу, відмінила кілька рішень Сакської райради з виділення землі, які виявилися незаконними, через місяць у Криму повинні провести перший земельний аукціон. Це зро-

бить операції із земельними ресурсами відкритими, унеможливить зловживання. Та чи зможе команда управ- лінців на чолі із Василем Джарти, керівники прокурату- ри АРК, СБУ, міліції розібратися з дерибаном землі у Нікітському ботанічному саду, невідомо. Впевненості немає, бо до цього дерибану свого часу долучилися дуже авторитетні люди, яких ми часто бачимо в авторсь- кій програмі Савіка Шустера...

Особливо активно надходять інвестиції в розвиток Південного берега АРК – від Судака до Севастополя будують п'ятизіркові приватні готелі, пансіонати, ресто- рани, кафе, бари. Ці споруди відповідають європейсь- ким стандартам і за комфортом не поступаються фран- цузським чи навіть швейцарським об'єктам туризму. Прав- да, відпочинок у кримських новостворених оздоровни- цях дорожчий за європейський і обслуговування у нас ще не дотягує до європейського. Ми погано вчимо персонал, особливо середньої ланки – покоївки, адмі- ністраторів, офіціантів, касирів, екскурсоводів. Ця кате- горія «обслуги» майже не володіє секретами європейсь- кого сервісу, не знає іноземних мов, працює за радян- ськими стандартами, за принципом – якщо людина приїхала до Криму відпочивати, то вже нікуди цей турист не дінеться. А ось куди діваються гроші від туризму, невідомо. Урядовці автономії люблять говорити про вдалий минулорічний курортний сезон, захоплено по-

відомляють, що Крим відвідало майже 5 млн. гостей. Якщо кожен турист залишив у Криму 100 доларів, то взагалі виходить дуже солідна сума – 500 мільйонів доларів! Куди ділися ці мільйони, ніхто не знає.

Приватний туристичний бізнес працює в «тіні». І прибутки свої цей бізнес, як правило, показує мінімальні, тож, відповідно, і податки платить мінімальні. В курортних містах і особливо в курортних селищах повно новеньких пансіонатів, які не зареєстровані, діють як «літні кухні», в яких відпочивають «родичі» аборигенів.

Ще одна серйозна проблема для Криму – екологічна. Хіба можна вважати Крим перлиною України-курортної, коли на півночі Кримського півострова кипітьчутья небо хімічні підприємства, а новозбудовані готелі та рестора- ни на Південному березі Криму просто скидають свої відходи в море? Практично усі селища, що розташовані на ПБК, не мають нормальних очисних споруд, стара комунальна мережа не витримує навантаження, і нечис- тоти забруднюють море, а в цьому морі з насолодою плавають туристи з усіх куточків України, з Росії і навіть іноземці хлюпаються в коктейлі, вибачте на слові, з відходів людської діяльності.

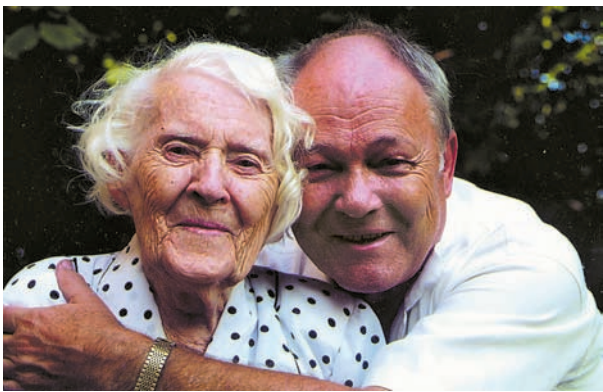
Так що самі по собі інвестиції, що надійшли в Крим, ще не означають прогресивний поступ. Крим давно потре- бує серйозної концепції розвитку, над якою зараз пра- цюють і наші експерти, і економісти з Росії. Незабаром цей документ у вигляді законопроекту побачить світ, та чи вдасться перетворити Крим на перлину України, досі невідомо, бо практично усі урядові команди в Криму обіцяли створити рай, а насправді створили на півост- рові пекло.

Олександр КУЛИК

І РУШНИК ВИШИВАНИЙ НА ЩАСТЯ, НА ДОЛЮ ДАЛА...

Ось і промайнув рік з дня смерті моєї мами Віри Сергіївни Роїк. Оглядаючись назад, хочу сказати, що це був дуже важкий період у моєму житті. Ніколи не звикнути до втрати близької людини, а тим більше матері. За цей час українська громада і особливо Державна організація «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр» (генеральний директор В. Е. Єрмаков) намагалися зробити все, щоб достойно зустріти 100-річний ювілей з дня народження Героя України Віри Роїк. Хоча й пізно, але до цього процесу приєдналась і кримська влада. 100 років від дня народження мами широко висвітлювалось у кримських ЗМІ і центральній пресі. Завдяки фінансовій підтримці з боку громадської організації «Фронт змін» були встановлені меморіальні дошки на будівлі гімназії № 9, де у 50-х роках минулого століття працювала викладачем рукоділля Віра Сергіївна, і на будинку № 9 по вул. Декабристів, а також видано збірку віршів «Рядки, як візерунки рушників» (друге доповнене видання). У цій збірці – 207 віршів 161 автора з 54 міст і селищ України, Росії, Білорусі, Естонії, Азербайджану. До збірки увійшли тільки ті поезії, що були написані за життя Віри Сергіївни. Все, що надруковано і написано після її смерті, увійде в книгу спогадів про матір.

Я вдячний композиторам В'ячеславу Боб-



ремеєнко, Н. Баклай, Л. Овдієнко, Л. Пшеничної, О. Іванової, Л. Ярмоленко, І. Редчиці. П'ять пісень присвятив Вірі Сергіївни композитор Валеріан Стратуца із Санкт-Петербурга на вірші Тамари Соловей, Данила Кононенка та інших. Сергій Сурмач (родом з Лубен, а нині мешкає у Красногвардійському районі) присвятив вінок сонетів «Я, Віра...» пам'яті Віри Роїк, частина яких публікується в цьому номері газети.

У квітні 2011 року пройшли основні заходи, пов'язані зі 100-річчям від дня народження Віри Сергіївни. Відбулися дві персональні виставки і виставка учениць мами. Стенди, присвячені її пам'яті, були організовані в усіх музеях і бібліотеках Криму. Особливо цікава експозиція була представлена у бібліотеці «Таврика» ім. О. Х. Стевена.

У шкільних музеях гімназій № 1 та № 9 м. Сімферополя відкрилися постійні експозиції, присвячені творчості мами. Велика вдячність усім телекомпаніям Криму, а особливо телеведучому ДТРК «Крим» Олександр Польшенку за серію матеріалів про Віру Сергіївну.

26 квітня кримчани достойно відзначили ювілей мами в Кримсько-татарському театрі. 17 травня 2011 року Верховною Радою АР Крим прийнята постанова «Про збереження культурної спадщини Роїк В. С.», в якій

вважається доцільним створити музей української вишивки ім. В. С. Роїк, а також виділити кошти в 2012 році на видання книги, присвячених її пам'яті.

Наша родина вдячна керівництву кримського парламенту, всім депутатам, які проголосували за цю постанову.

Я висловлюю щире вдячність Сергію Цекову - голові Постійної комісії з культури Верховної Ради АР Крим, який все зробив для того, щоб ця постанова була прийнята.

Мене радує те, що всі заходи, пов'язані з днем народження

мами, пройшли не формально, а тепло і затишно. І найголовніше – пам'ять про неї живе у подальшій творчості її учениць С. Лавренюк, Є. Шеко, Є. Жукової, Т. Беліч, роботі керівників управлінь і відділів культури, музеїв, бібліотек різних міст Криму, Кримської організації НСХУ, ДО «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр», Міністерства культури АР Крим та простих людей – прихильників її таланту.

21 вересня в Музеї історії Сімферополя відкрилася виставка вишивальника з Луцька Юрія Савки «Штрихи історії України у вишитому портреті», присвячена 100-річчю з дня народження Віри Сергіївни Роїк, і водночас там відкрилась постійна експозиція, присвячена її творчості.

23 вересня в Євпаторії відбулась презентація збірки віршів «Рядки, як візерунки рушників». Трохи раніше така сама презентація пройшла в Центральній бібліотеці ім. О. С. Пушкіна в Сімферополі і Центральній бібліотеці Ленінського району.

Найближчими днями у Білогірському історико-краєзнавчому музеї відкриється виставка учениць Віри Роїк – Світлани Лавренюк, Євгенії Жукової і Валентини Носенко. У картинній галереї в Лубнах у жовтні відкриється виставка робіт Віри Сергіївни Роїк і чотирьох її учениць: Юлії Абрамової, Аліни Воронової, Євгенії Жукової і Олени Андреевої.

Залишилося не вирішеним питання про оформлення площі ім. Віри Роїк у Сімферополі, але, думаю, міська влада розв'яже цю проблему.

Я шасливий, що відновився випуск «Кримської світлиці», де я можу про це сказати, і дякую колективу «КС» та головному редактору Віктору Качулі за випуск вкладки, присвяченої 1-ій річниці з дня смерті мами.

І останнє – 3 жовтня о 14 годині в КРУ «Універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка» відбудеться вечір, присвячений пам'яті Віри Сергіївни Роїк. Запрошуємо всіх бажаючих на цей захід.

Вадим РОІК



Сергій СУРМАЧ

Славний пам'яті Героя України, уродженці м. Лубни Віри Роїк присвячується

Я, Віра... (з вінка сонетів)

XII

Я вишивала завше, як востаннє.
Якщо не я, то хто в такі віки?
Я спаленими запівніч вустами
Зцілювала вишиті стібки.

І день стрічала майже як сліпця,
Самозгорівши в творчому вогні,
Щоб танцювали трепетні жар-птиці
На вишитому мною полотні.

Оце мій хрест, страсна моя покара,
Коли сягнувши богорівних дару
Тебе сподоблять каторжно творить,
Ще не люстерком білий світ відбити,

Не шить, щоб жити, а жити – щоби шити,
Горить в огні, який в тобі горить.

XIII

Щоб світу ствердити право на кохання,
Бо що він вартий без любові світ?
Я вишивала звечора до рання,
Немов тримав невидимий магніт.

Бувало, кинеш працю сперсердя,
Як сонце сяє горам за вершки,
Та все, до чого доторкнешся серцем,
Ніколи не буває заважким.

Коли ж підхопить лети течія
Й святий Петро всміхнеться, ти чи я –
Нехай за мене скажуть мої учні,
Картини крайки, квітів пелюстки,

Нехай замовлять слово на цій учті.

XIV

І пісні дати крила рушників,
Обслоні ночі дати шанс на ранок.
Я зроду не вклала в працю пів-
Душі, пучки стираючи до ранок.

Оце й усі нетлінності мої,
Все, що надбала, що навишивала.
На рушниках співають солов'ї.
Ви ними по мені запніть дзеркала.

Я залишаю вам свої скарби:
Калин корали, золото верби
І віру у святу мою Вітчизну.

Я вже піду спочину уночі,
Метелика, що плаче на свічі,
Пучками зашкарбулими затисну.

XV

Дві пташки рук над полем полотна.
З бабусиної казки в сивій світі,
З любові, що тримає світ на світі,
Моє натхнення квітне, як весна.

На вістрі голки я вмістила світ,
В тоненьку нитку – всенародну долю.
Як птах, який співає лиш на волі,
Я вишила український хрестоцвіт.

Я йшла щодня, як на розп'яття п'яльців,
До спини серця, до відмови пальців
Не задля похвали і срібняків.

Я вишивала завше, як востаннє,
Щоб світу ствердити право на кохання
І пісні дати крила рушників.

Листопад 2010 р.

снт. Красногвардійське, АР Крим

КОЗАЦЬКА ВДАЧА

Не вдалося мені жодного разу бачити, як Віра Роїк вишиває. Бачив лише, як мовиться, її готову продукцію: численні, надзвичайно вишукані вишивані витвори на виставках. Ува моя малювала що маленьку, просто мініатюрну сиву бабусю, яка неспішно орудує голкою. Навколо все розкладено по порядку: заполоч найкращого гатунку різноманітних кольорів, голки також дуже різні. І просто такі артистичні руки, які бувають у піаністок чи балерин. Може, насправді все воно було не так, бо я ніколи не бачив Віру Сергіївну за її святою святих – за роботою, яка принесла їй всеукраїнську і навіть світову славу. Тут, у спогадах, я не хочу робити аналіз чи оцінювати її творчість, хоч, здавалося б, моя професія якраз до цього зобов'язує.

Набагато більше Віра Роїк цікавила і продовжує цікавити мене як людина, свого роду феномен оповідачки з чудовою пам'яттю. Півроку вона не дожила до свого сторіччя, але мені інколи здається, що вона знала особисто все, що відбувалось на її рідній Полтавщині більш як за сто років! Вона прийшла на початку 1970-х років у наш Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії в Києві – і одразу завоювала симпатію буквально всього відділу образотворчого мистецтва. Ми відірвалися від роботи за своїми письмовими столами і слухали її, мов народну оповідачку з повісті Марка Вовчка «Козачка». Точні дати з днями і роками; топоніми сіл, міст, річок – навіть тих, що були змінені у колишньому Союзі; але Віра Сергіївна пам'ятала їхні давні назви, – що за дивовижна пам'ять! Хтось із наших старших співробітників не втримався і сказав, перервавши її спогади:

- Вам би письменницею бути, а не вишивальницею!

- Я і є письменниця, – не розгубилася Віра Сергіївна. – Тільки «пишу» своє життя і життя України голкою, у своїх вишиваних витворах!

Відтоді ми, академічні мистецтвознавці, закохалися у Віру Роїк, писали про кожну виставку її робіт, які вона часто привозила з Криму в столицю. В Україні багато талановитих вишивальниць, але таких оригінальних і неповторних вдач, як у майстрині Роїк, не знали навіть вузькі дослідники народної і професійної вишивки.

Віра Роїк мала великий характер. Вона не терпіла неправди і не йшла на компроміси. З великою точністю, і то швидко, ця жінка впізнавала, хто є хто. Я не раз дивувався, що мені, аби узнати людину з нашого мистецтвознавчого кола, потрібні були місяці, а то й роки спілкування. А Віра Роїк з великою точністю впізнавала людей науки, хто на що здатний, які в кого наміри. Я думаю, що це в ній промовляв не тільки життєвий досвід, а й особлива вдача жінки з тонким психологічним чуттям. Наприклад, вона категорично не хотіла, щоб певні особи – критики чи мистецтвознавці – писали про її творчість, огляди її виставок. Це можна було б трактувати як вєредливість знаної майстрині з всенародною славою, що отримала від влади найвище звання Героя України. Та насправді Віра Роїк найменше переймалася людською славою і своїми гучними титулами. Вона була прямолінійною козацької вдачі, характеру справжньої полтавки, тому хотіла мати справу з тими людьми, яких вона поважала і яким вірила.

За понад тридцять років нашого знайомства я отримав від Віри Сергіївни з Криму десятки листів. Вона акуратно надсилала каталоги своїх виставок в Україні і за кордоном. Вона була одним з

найобдарованіших знавців національних орнаментів українського народу і класичних орнаментів цивілізованих країн Заходу, включаючи античну Грецію. Я переконався в цьому в розмовах з нею під час її приїзду до Києва на виставки або на якісь імпрези. Мене не раз дивував її син Вадим, який завжди супроводжував матір у її мистецьких виставкових мандрівках. Завдяки опіці сина та його родини Віра Роїк навіть у роки похилого віку могла займатися улюбленим мистецтвом вишивки. Для цього потрібні не лише артистичні руки, а й чіпкий, гострий, точний зір. Він у неї був добрий. Я ніколи не бачив її в окулярах, навіть після 90 років життя.

Віра Роїк нагадує мені наших славних українських жінок минулого, які прославили Україну своїм материнством, талантом, характером. Якби Віра Сергіївна не мала козацького твердого характеру, то й її творча праця була б іншою. Я спостерігав за композиціями орнаментів сотень її вишивок. Вони якісь дуже визначені,

тверді, ясно окреслені; в кольорах чітко розмежовані. Кожна петелька на своєму місці. І в цій категоричності її праць я завжди вгадував її характер з його визначеністю, чіткими рішеннями та однозначними оцінками.

Мало хто з жінок, розмовляючи на побутовому рівні російською мовою, виявляв такий полум'яний український патріотизм, як Віра Роїк. Вона не раз мене дивувала тим, як відгукувалася на московські «наїзди» на все українське, – як у період Союзу, так і після 1991 року. Часто її оцінки і рекомендації здавалися мені радикальними. Я їй якось про це сказав. «Не думайте, що кримські українці дадуть собі на вуха нависити лапшу, – категорично відчеканила Віра Сергіївна. – Нас там мало, але ми в тільняшках, і ми – козаки. А козацькому роду нема переводу!» Ось так. Її мрії збулися. Крім однієї: вона дуже хотіла відзначити своє сторіччя від дня народження у квітні 2011 року. Але її оригінальний талант замовчав назавжди на півроку раніше...

Дмитро СТЕПОВИК,
доктор мистецтвознавства,
професор, академік Академії
наук Вищої школи України



ТРИ ЗУСТРІЧІ З МИСТЕЦТВОМ КРАСИ

...Пам'ятаю, як у 1967 році, коли я працювала у Львівському музеї українського мистецтва, мене покликала Віра Іларіонівна Свенціцька, відома дослідниця українського мистецтва, зокрема іконопису, музеєзнавства. З радістю сказала: «Раїсо, до нас приїхала талановита вишивальниця родом з Полтавщини. Вона дуже добре знає вишивку Слобідської України. Зайдіть до мене». Я зайшла в її робочу музейну кімнату. Застала сидячих за столом двох усміхнених жінок. Познайомилася з Вірою Сергіївною. Обидві мої співрозмовниці навпередки одна одній стали висловлювати свої думки про необхідність робити все можливе, щоб зберегти і розвинути багатющі мистецькі традиції вишивок в усіх регіонах України. Розмова була дуже цікава. Я чула їхні ствердження, що небереження вишивальної краси — гріх. Коли ж говорилося про вишивку Полтавщини, то Віра Свенціцька розстелила на столі привезені Вірою Роїк вишиті рушники, сорочки, фартушки, декоративні серветки та інші вироби, різнофункціональні за призначенням, вишиті на основі традиційного вишивального мистецтва Полтавщини, сказала: «Ось про таких людей — вишивальниць треба дбати, підтримувати. Їхній досвід слід знати, вміти його розуміти, вивчати його та примножувати».

Ця перша зустріч з Вірою Роїк запам'яталася мені до сьогодні. Я відчула її прагнення якомога більше часу виділити на ознайомлення з фондами львівських музеїв, з вишивкою окремих регіонів України. Вона не дбала про побутові умови перебування у Львові. Її не вистачало на це часу. Я запросила її пожити у моєї квартири. Вона радо погодилася. Ми мали можливість більше часу обмінюватися думками про українську вишивку. Віра Роїк була весь час привітна, зосереджена. В усьому відчувалася її професіоналізм, філософсько-правдивий, практичний досвід як у справі оцінки якостей вишивок, так і опублікованих праць про неї, розуміння питань історії, теорії і практики українського вишивального мистецтва.

Я уважно слухала розповіді про її славний рід, зустрічі в довоєнний час з Є. Скаржинською, родичами А. Керн, А. Макаренком, П. Мирним, своїм родичем В. Короленком, наставником-порадником в її житті, та іншими. Як же можна не оцінити те, що великий письменник В. Короленко присвятив семирічній Вірі Сосюрко свій вірш на день народження 25 квітня 1918 року, побажав їй добра в житті та освоєнні вишивання.

А воно не завжди було сонячним. Довелося пережити і матеріальні труднощі, часті переїзди, контузію під час Другої світової війни, покалічення правої руки, поранення чоловіка на війні та мати сили для життя, зуміти навчитися вправно вишивати лівою рукою. В її розповідях не відчувалося нарікань на долю. Вона вміла гідно пережити життєві незгоди і вірити в перемогу добра і краси.

Віра Роїк у своїй життєвій наземній дорозі часто була над провалля, та набиралася сил, піднімалася і дійшла до вершин мистецької слави, творчих успіхів, несподіваних, добрих, цікавих подій. Хіба ж це не диво, що через 81 рік життя правнучка В. Короленка у відгуку на персональну виставку написала, звертаючись до Віри Роїк зі словами, що вона її глибоко поважає, любить і гордиться, що у неї така родичка не тільки по крові, але й по духу. Написала вірш «Исповедь» з підписом Наталя Ляхович (Короленко).

Віра Роїк уміла своїми вишивками хвилювати людські душі. Це відчувалося на першій зустрічі з нею. На моє запитання, в кого ж вона вчилася вишивати по суті з 10-річного віку, відповіла, що її мама була художником-графіком. Вона її спрямовувала на вивчення в школах музичного, образотворчого, балетного мистецтва, вчила важливі науки — любити мистецтво рідного народу. Віра Роїк наголосила, що для неї було дуже важливим навчання в Полтавській Маріїнській гімназії, на робітфаці Полтавського інституту сільськогосподарського будівництва. Та найвищою школою для неї була Лубенська вишивальна артіль. Там талановиті полтавські вишивальниці з різних сіл, особливо Засулля, були, як говорила Віра Роїк, наймудрішими вчителями. У них вона навчалася рівнено стелити численні графічно-дрібненькі стібки у розмаїтих орнаментально-композиційних вирішеннях полтавської вишивки. Для мене було дуже важливо довідатися про деталі організаційно-навчальної роботи у вишивальній артілі, значення творчої співпраці народних вишивальниць і художників-професіоналів. Бо ж це важливі основи розуміння того, чому в світі (Англії, Японії, США, Європі) такої популярності, високої оцінки зазнавала полтавська вишивка. Віра Роїк все своє життя намагалася вивчити до найтонших нюансів творчість народних майстрів і художників-професіо-



налів, що працювали в галузі вишивального та модельного мистецтва.

Уже в 1936 році її вишивки успішно експонувалися на Всесоюзній виставці самодіяльного мистецтва в Москві. Її участь у виставках довоєнного часу викликала своєрідну потребу далі працювати, реалізовувати свої задуми в осучасненні традицій вишивального мистецтва Полтавщини. Майже щоденно займалася вишивальною роботою. В 1963 році закінчила курси з вишивки, крою та шиття Художнього навчального комбінату в Москві. Стала брати участь у численних виставках і готувати — організувати персональні виставки. Особливу увагу приділяла проведенню навчальної роботи в різних формах і методах педагогічної роботи з молоддю, всіма, хто бажав вчитися вишивальній справі.

Під час другої зустрічі з Вірою Роїк в Сімферополі я мала можливість ознайомитися з її власною цікавою, але дещо завимовливою методикою навчання учнів вишивати, пізнавати мистецьку сутність вишивок, їх художньо-виражальні засоби, уміння підбирати для вишивання матеріали, тканини і нитки за структурою і кольором.

Особливу увагу приділяла Віра Роїк удосконаленню технік вишивання, зокрема, таких, як полтавський рушниковий шов виривання, виколування, насипочка, листва, ламівка та інші.

Її вишиті вироби — зразково-показові вира-

зники графічної, технічної, орнаментальної, живописної культури вишивального мистецтва. Вона зуміла своєрідно возвеличити найтипівші мотиви полтавської вишивки — «дерев життя», «квітучих дерев», «каліни», «дубового листа», «віночків», «фантастичних птахів», які немовби злітають у піднебесся, «качечок» — сидячих, стоячих, летючих. Їхні голови — з квітами, галузками, а хвостики — немов розквітлі брунечки та багато інших. Немає меж у їх творчій інтерпретації. Особливо оригінальні хрещаті, есовидні мотиви, розетки, ромби, кружальця, променісті сонечка, величаві антропоморфні мотиви. Зуміла Віра Роїк у розмаїтих формах показати багатство геометричних, геометризовано-рослинних, квіткових мотивів, які взаємоз'єджені в складні орнаментальні та сюжетні композиції. Щодо колористичної гами, то вона досконало вирозила своє бачення декоративної ефективності вишивок білими нитками на білому фоні, червоними і чорними нитками з виділенням одного домінуючого — червоного, вкраплення до червоних, чорних вишивальних ниток — оранжевих, золотистих, зелених та інших. Багатоколірна гама її вишивок на кольоровому фоні тканин. Нелегко осмислити розмаїття художньо-виражальних засобів вишивок Віри Роїк.

Вона співробітничала з працівниками обласних відділів культури, Будинків народної творчості, Будинків учителя, інших закла-

дів, до яких відносилися питання освіти, навчання, організації занять з народного декоративного мистецтва, особливо вишивального. Віра Роїк зуміла організувати своєрідну школу української вишивки в Криму.

Об'єктивні слова про Віру Роїк президента Міжнародних премій, академіка Костянтина Бобришева: «Про неї пишуть книги, наукові дослідження, знімають кінофільми. Нею дивуються як феноменом у мистецтві. Нею захоплюються... Її мислення, філософський склад світосприйняття, образність висловлювань просто вражають».

Про неї написані і пишуться окремі статті, нариси, книги, каталоги, буклети та інше. Їхні автори — відомі державні діячі, академіки, мистецтвознавці, етнографи, письменники, журналісти та інші. Серед них — О. Федорук, Д. Степовик, М. Селівачов, В. Щербак, Т. Кара-Васильєва, Р. Чмелик, Є. Шудра та багато інших.

Заслужують на особливу увагу відгуки на численні виставки Віри Роїк. У них — всенародні ширі враження від оглянутих витворів, і головне — висловлені справедливі критерії оцінки їх мистецьких цінностей.

Заслугу окремого дослідження поява у Віри Роїк все нових і нових ідей, її філософських задумів як у створенні орнаментальних, тематичних вишитих витворів, так і їх показу людям через організацію персональних виставок як своєрідних звітів. Наприклад, організації численних виставок до ювілейних дат, свят міст тощо.

Як важливе явище звучить назва її пересувних виставок «Український рушничок» у багатьох містах України та зарубіжжя. До них надруковані буклети з фотографіями і авторськими словами: «Кожен рушничок — то стала душа моєї, то частина життя, то доля моя...».

Вважаю знаменною подією на початку XXI століття організацію її персональної виставки — великого турне по обласних центрах України. У Львові в залах Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України відкрита виставка відбулася 28 липня 2006 року. Я з хвилюванням ішла на третю зустріч з Вірою Роїк. Ефектно виглядали експоновані витвори її внучки Аліни і правнучки Юлії. Віра Сергіївна сиділа в кріслі з гідно піднятою головою і уважно дивилася на відвідувачів.

Я зайшла до виставкової зали, побачила автора вишивок і пішла до неї, а вона здалеку мене впізнала, голосно сказала: «Раечка». Зробила спробу привстати, та я скоріше підійшла до неї. Привіталася. Її пам'ять мене здивувала. Вона детально пам'ятала про нашу зустріч і, як не дивно, узорі вишивок, які ми аналізували... Усі відвідувачі виставки були захоплені її життєствердними помислами, розумінням змісту краси і добра в житті. Я запитала: «Як же це ви такий героїчний вчинок зробили, що їдете по всій Україні?» Вона усміхнулася і сказала мені: «Все син Вадим допомагає, внучки і правнучки». Нас еднало взаєморозуміння значення єдиних синів у нашому житті. Мама і син. Важко висловити зміст цих слів. Віра Роїк розпитувала мене про мого сина Олександра і розповідала про свого Вадима. Сказала, що ми повинні дякувати Господу, що наші сини так сердечно підтримують обрану нами долю — вишивки українського народу.

Син героїчної жінки Віри Роїк — Вадим усіх нас приємно вразив увагою, любов'ю до своєї матері. Мене схвилювали його слова: «Я дуже багато бував за кордоном і можу сказати, що красивішої від України немає країни в світі. Бо тут просявана земля моїх батьків, земля моя і моїх дітей та внуків, земля, крізь яку в мене проростає коріння мого славетного роду, яка своїм барвистим розмаїттям перейшла на рушники, вишиті руками моєї невенки — Віри Сергіївни Роїк».

Ці слова — головні в моїх роздумах про велич, глибинну сутність вишивального мистецтва українського народу. Воно — феноменальне явище національної культури українців, загальноєвропейське в усьому світі. Його високомистецька цінність, духовно-філософська сутність, багатство художньо-виражальних засобів обумовлені талановитістю незчисленних авторів. Це вони впродовж тисячоліть зуміли виразити свої світоглядні помисли, вивірвання, вміння, розуміння і творити красу, нести добро людям і радість. Пам'ять про творців цього життєрадісного мистецтва українського народу ми зобов'язані зберегти назавжди.

Раїса ЗАХАРЧУК-ЧУГАЙ,
доктор мистецтвознавства,
професор, старший науковий працівник
Інституту народознавства НАН України



ВІДЗЕРКАЛЕННЯ ТРАДИЦІЙ ПОКОЛІНЬ

Творчість істинно народного майстра нерозривно пов'язана з епохою та середовищем, у якому йому випала доля жити і працювати. У цьому сенсі життєвий і творчий подвиг уславленої майстрині народного вишивання Віри Роїк – визначне і самобутнє явище у вітчизняному мистецькому колі. Ровесниця ХХ століття, що сколихнуло світ вишивання Віри Роїк – визначне і самобутнє явище у вітчизняному мистецькому колі. Ровесниця ХХ століття, що сколихнуло світ вишивання Віри Роїк – визначне і самобутнє явище у вітчизняному мистецькому колі.

За свій творчий вік майстриня оволоділа більш як трьомастами видами вишивки і здобула славу справжньої легенди народного мистецтва. Її роботи – це барвисте мереживо технік, мотивів, кольорів, у якому знайшли відбиток прадавні традиції художньої вишивки різних регіонів України з усією багатозначністю їхньої символіки та змісту. У витворах цієї тендітної жінки відзеркалилися життєва мудрість і досвід поколінь, ритмами народних мелодій перенесені нитками на полотно.

Вишивка стала для Віри Роїк джерелом мистецьких пошуків, філософських роздумів і тим світоцем, що впродовж усього життя спонукав до неупинного руху вперед, самовдосконалення та навчання інших. Для своїх численних послідовників та учнів, дослідників і знавців творчості вона завжди була не просто вчителем і митцем, а й взірцем життєдайного оптимізму, мужності та нескоримості, доброти та щирості. Незрівнянна майстриня голки і нитки, вона палко і натхненно проповідувала та прищеплювала любов до національної культури, яку вірно пронесла крізь усе своє життя.

Виставки з виробами Віри Роїк побачили шанувальники мистецтва вишивки не тільки в Україні, а й у багатьох країнах світу. У нашому музеї вона побувала ще задовго до своєї першої в ньому виставки. На фото 1968 року зафіксовано мо-

мент дружнього спілкування майстрині з директором музею В. Нагаєм (1914–1982) і зберігачем фондів М. Кулішовою (1906–1994). Згодом музейна колекція поповнилася і виробами В. Роїк – рушниками, серветками, наволочкою, ювілейним альбомом з обкладинкою її роботи.

Здається, час став вірним другом Віри Сергіївни, даючи їй сили та насагу творити і передавати свої знання. Привітна і світла особистість, її вроджені інтелігентність та відчуття гумору завжди підкоряли співрозмовників. У спілкуванні вона – неперевершений оповідач, з перших слів якого відчувалися глибокі знання, поможених на непростий життєвий досвід, жагу творити і навчати. А барвистість мови – то від таланту оспівувати красу на полотні.

Влітку 2005 року виставка «Український рушничок» у музеї оформлялася під пильним керівництвом її автора. Пригадую, як поріг закладу некавапно переступила сивочола жінка. У свої 94 роки вишивальниця охоче ділилася спогадами, випромінювала оптимізм і планувала майбутнє. На відкритті виставки теплі слова на адресу Віри Сергіївни пролунали від доктора мистецтвознавства, доктора філософських наук, доктора богословських наук Д. Степовика, народного художника України С. Нечипоренка, музейних співробітників і численних шанувальників, яких збирала під одним дахом любов до неї та її мистецтва.

Творчість Віри Роїк, безумовно, живе поза часом і давно перестала належати тільки українському народові. Її світлий образ і щира душа навечно закарбувалися в пам'яті палких послідовників та учнів, а сповнені сонця і тепла витвори прикрашають численні музейні та приватні колекції в Україні та за кордоном.

Адріана ВЯЛЕЦЬ,
генеральний директор Національного музею українського народного декоративного мистецтва, заслужений працівник культури України

ОДКРОВЕННЯ ОТЧОГО ДОМУ

На одній з виставок у Будинку народної творчості Сімферополя в кінці 70-х років минулого століття мене, тоді викладача Кримського художнього училища ім.

М. Самокиша, зацікавило, як вишивальниці передавали колористику живописних картин відомих майстрів пензля нитками на полотні. Серед декоративних виробів, серветок, хустинок мою увагу привернув рушник з вишитими хрестиком сценами з народного побуту: собачка, колодязь і дівчина, яка несла на коромислі воду.

Створена за канонами української орнаментальної символіки композиція малюнка і типажі характерів викликали в мене асоціації з рушником, який зберігався у нас вдома. Мама розповідала, що вишила його ще її мама, моя бабуся.

Я не запам'ятав тоді автора цього рушника, але коли після відкриття в 1984 році в місті Будинку художника з виставковими залами познайомився з Вірою Роїк, зрозумів, що то був її рушник.

Як портретист, що завжди звертає увагу на людину не тільки на її зовнішні дані, а й на внутрішній світ, я з першого погляду відзначив у ній виразну пластику обличчя і волосся. А поспілкувавшись з нею, навіть здивувався, що маленька, тендітна, з манерами аристократки жінка так досконало знає джерела та особливості народної вишивки і сама професійно займається цим видом рукоділля. Вона розповідала про нього так, щоб люди збагнули, увібрали в себе його естетику і символіку, яка розкриває сутність буття, культури, національних характеристик і рис. Скрупульозна, вимоглива до деталей у вишиванні, вона і в бесідах своїм допитливим поглядом немов проникала у глибину співрозмовника.

Віра Роїк завжди, незважаючи на свій похилий вік, була присутня на презентаціях власних персональних виставок, що і здоровій людині не під силу. Переживши в житті багато фізичних травм, які викликають психологічний надлом, вона не зчерствіла душею, а подолати нерухомість, виробила в собі стійкість, тверду волю до життя так, немов знала наперед про це важке випробування у своїй долі.

Вона, працюючи учителем у школах, методистом образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва, і учениць своїх навчала не тільки різним технікам вишивання, а передусім ставленою до життя. Я дивився на цих сивоволосих жінок, що своїм старанням осягнули рукотворну красу, на їхнє спілкування з Вірою Сергіївною і, сам педагог майже з 30-річним стажем, бачив у ній Вчителя. Вона не переставала бути наставником для них за межами класів, студій і через багато років, коли вони давно з учениць стали дорослими, працювали в різних галузях, а вишивка залишилася для них захопленням, потребою душі та натхненної творчості назавжди.

Роки кількісно збільшували вік Віри Роїк, а подивившись в її очі при зустрічі чи в документальному фільмі – і бачиш не погашені часом іскрометні живі вогники, що горять розумом і знаннями. У неї була колосальна і чиста пам'ять про минуле, яку я, мабуть, бачив уперше в своєму житті. Ці очі, які я ніколи не бачив в окулярах, світле обличчя і світле волосся – типаж образу творчої інтелігентної людини.

Пригадую одну зустріч з Вірою Роїк у центрі Сімферополя. Їй тоді було 95 років. Бачу, йде вона з сином Вадимом по вулиці Пушкіна.

– Куди йдете? – запитую.

– Подарунки родині вибираємо, – відповідають.

Це поєднання краси внутрішньої з красою зовнішньою в творіннях рук, в уважності, тактовності у професії, у виставковій діяльності і вдома в таких елементах проявів родинних стосунків, як подарунки до дня народження невістки, внуків, правнуків, найбільше вражало і захоплювало в ній. Це була незвичайна жінка.

Художники звикли до того, що в

Криму є Віра Роїк, що те, чим вона займається, – це джерело. Вона і сама з роками перетворилася в криницю, з якої люди наповнювалися цілющою насагою та життєвою енергією для душі і творчості. Побачити весь її мистецький потенціал ми змогли тільки завдяки сину Вадиму Михайловичу Роїку. Він здійснював усі необхідні організаційні домовленості та узгодження з проведення виставок – від оренди приміщень до транспортування експонатів, підписав масу документів у різних установах, добиваючись створення в Сімферополі музею народної творчості.

Я радий, що такий музей під прізвиськом Роїк у місті буде створено, а основні його зали будуть присвячені Вірі Сергіївни, бо саме завдяки їй це мистецтво отримало на півострові високий статус. Сьогодні за технікою і якістю вишивання є й інші такі самі, як вона, майстри. Але її політ творчої фантазії, створення прекрасних узорів, що поєднують давнину і сучасність, виділили Віру Сергіївну із загальної маси вишивальниць. Своєю педагогічною і виставковою діяльністю вона переступила грань простої, навіть дуже кваліфікованої майстрині, і звання Героя України удостоєна за просвітительство та поширення цього народного мистецтва серед населення.

Подивиться один відвідувач експозиції на її декоративні вироби, другий – і сам після цього береться за голку з ниткою. Так вона вміла торкнутися своїми рушниками людських душ і серцець як одкровенням вічного дому, зайти у кожен з них своїм мистецтвом. Композиції створювала на основі відомих українських класичних орнаментів і символів, щось додавала до них, змінювала – це і є почерк Роїк, її хода художника. Вона несла національну культуру в різні регіони держави, демонструвала свої вироби в інших країнах і сама стала національною гордістю України.

У мистецтві місце порожнім довго не буває. Коли іде з життя великий майстер, після нього до вершин піднімається хтось інший, але другого такого самобутнього творця, як Віра Роїк, по-моєму, не буде. Замінити її не можна, – так будуть говорити ті, хто її знав. З таким величезним обсягом вишитих виробів, як у неї, це – людина століття в народній творчості – як майстер, педагог і просвітитель.

Художнє мистецтво подружило нас. У грудні 2009 року я подарував Вірі Роїк каталог своєї ювілейної виставки в Будинку художника Сімферополя, передавши його сину Вадиму, а з нею розмовляв по телефону. Голос її силлий звучав трохи хриплувато. Таким він і залишиться в моїй пам'яті, і обличчя з внутрішнім поглядом душевних сил, потужніших від фізичних, немов закарбоване на полотні чи в скульптурі.

Микола МОРГУН,
голова Кримської республіканської організації Національної спілки художників України,
заслужений художник України



У ЦВІТІ СОНЯШНИКІВ

Ми їхали легковим автомобілем із Сімферополя на Полтавщину в серпні 2006 року. За кермом був Вадим Михайлович Роїк, поряд сиділа Віра Сергіївна, а позаду — я з донькою Іриною. Заїхали в Кобеляки — містечко, дороге серцю Віри Сергіївни, бо тут жив її рідний брат Євген з родиною, тут він похований. Побували на кладовищі, у центрі міста, в літературному музеї, яким завідує давній друг Роїків — Микола Скіяренко. Потім продовжили подорож. А обабіч шляху розстидалося квітуче соняшникове поле, і я запропонувала Вірі Сергіївни сфотографуватися на його фоні.

Так з'явилася унікальна за композицією і колоритом художня фотографія: осяяне сонцем мило, інтелігентне обличчя відомої української вишивальниці Віри Роїк серед голівок розквітлих соняшників. Через рік ми розмістили її на титульній сторінці рекламного буклета про виставку «Український рушничок» в галереї образотворчого мистецтва Лубенського краєзнавчого музею.

Віра Сергіївна завжди з великою радістю їхала в Лубни, де народилася, де минули її дитячі роки, де розпочався особистий творчий шлях. Тут, у місті над красивою річкою Сулою, вона поєднала свою долю з Михайлом Роїком, народився син Вадим. Вона їхала і не скаргилася на тривалі дорожні випробування, хоч багатогодинне сидіння в одній позі в автомобілі негативно впливало на самопочуття.

Приїзди в Лубни, особливо в останні роки, не завжди були пов'язані тільки з організацією виставок. Віра Сергіївна настільки любила своє рідне місто і лубенців, була другом багатьох із них, що обминути його не могла і тоді, коли дороги її виставкового туру вели в інші міста Полтавської області, — Пирятин, Миргород, Диканьку, Кременчук чи інші, близькі до них, а іноді — і в західні області країни, наприклад, у Житомир.

Я часто спілкувалася з Вірою Сергіївною по телефону. І першим її

запитанням завжди було: «Які новини в Лубнах?» Я розповідала про події культурно-мистецького життя, про кожного з її друзів і знайомих. А на її персональній виставці «Український рушничок» я вперше побувала в 1988 році. Вона відбулася в рамках відзначення 1000-ліття Лубен. Експозиція майстрині викликала величезний інтерес. Зал галереї був заповнений людьми старшого віку і молоддю. Віра Сергіївна, яка володіла майже трьомастами видами технік вишивання, розповідала про їхні відмінності і технічні особливості.

З того часу і розпочалася наша дружба. Я багато разів була в гостях у Віри Роїк в Сімферополі, познайомилася з усією її родиною: сином Вадимом Михайловичем, його дружиною Валентиною Василівною, їхньою молодшою донькою Аліною, внучкою Юлею. В її квартирі щороку бувало багато людей різних професій, народних умільців з різних регіонів України — Києва, Полтави, Кіровограда, Луцька, а також з Москви, Курська, Саратова, Прибалтики та інших регіонів колишнього Союзу.

У Лубнах Віру Сергіївну з сином радо зустрічали ми з чоловіком Юрієм Федоровичем. Пригадую, з яким захопленням вона розповідала про свою поїздку з вишитими виробами в Туреччину, про розвіток різних ремесел у цій країні. Як закордонний сувенір подарувала нам привезений звідти набір білосніжних вишитих серветок.

Приїжджала Віра Роїк у Лубни з мистецтвознавцями спочатку маленьким комфортабельним РАФом, за кермом якого був водій Гена Ескін. Пізніше — з сином Вадимом автомобілем «Вольво» чи «Тойота». Міський голова А. Соболев, його наступник В. Коряк, секретар міськради О. Пивовар завжди оперативно вирішували всі організаційні питання, пов'язані з відкриттям виставок, проведенням зустрічей і майстер-класів заслуженого майстра народної творчості України, самотньої художниці з школяр-

ми, народними умільцями. А коли Віра Роїк за своє мистецтво вишивки була відзначена найвищою нагородою держави — Золотою Зіркою Героя України, то у травні 2007 року їй було присвоєно звання почесного громадянина міста Лубни.

Віра Сергіївна зустрічалася зі своїми друзями, знайомими, зокрема, спілкувалася з журналістом і краєзнавцем Борисом Ванцаком, Галиною Лінською, яка працювала керівником апарату районної ради. У 2009 році вона познайомилася з сином письменника Володимира Малика — Олександром Сиченком і його дружиною Ольгою Миколаївною. Ми всі разом здійснили тоді поїздку в Мгарський Спасо-Преображенський монастир, пили освячену воду з його джерела.

Дивною притягальною силою володіла ця жінка. Своєю високою культурою і широкою ерудицією вона легко вводила в світ народного мистецтва, коло власних уподобань всіх, з ким спілкувалася, у першу чергу молодь. З нею хотілося говорити і говорити на зустрічах у музеї в ЗОШ № 7, де створено музей вишивки її імені, в інших навчальних закладах. На її прикладі учні під керівництвом педагогів Любові Шуть і Любові Величко підготували цікаві матеріали, в тому числі вишиті карти України, і стали лауреатами Всеукраїнського огляду-конкурсу на кращий твір з краєзнавства.

Віра Сергіївна була невідбита в побуті, її задовольняли елементарні умови, але при цьому вона любила чистоту і порядок, помічала все до дрібниць і якщо бачила недоліки, ненав'язливо підказувала, як їх виправити. Із страв вона їла тоненькі млинці, з м'яса — курячі крильця. Любила вареники з вишнею, смажені річкові карасі, а особливо смажений перець з майонезом та пірижки з яйцем. Влітку — окрошка, взимку — борщ. Ці страви вона завжди з великим задоволенням готувала і пригощала гостей. Пила домашнє молоко, розбавляючи його охолодженою кип'яченою водою.



Рідне місто немов знімало з неї вантаж прожитих років, додавало нових сил та енергії, надихало на творчість.

*Симфонія життя на полотні —
Полів і луків багатоголося,
Вінець натхнених
хліборобських днів —
Пшениць безкраїх золоте колосся...*

*Все це в її увяї ожило,
Заграло сльозом свята урожаю,
Мов пісня горда, з серця полилось,
Крилом торкнувшись диво-небокраю.*

Тонким узором ваблять рушники,

*Зібравши цвіт всієї України.
Невтомний почерк вправної руки
До свого краю крізь роки полине.*

*З усіх усяд стежки вели в Лубни,
Де між крилатих яблунь виростала.
Запали в душу назавжди вони
І дорогими їй навіки стали.*

*У кримськїм літі — затишок, тепло,
Узори — з поля над Сулою.
Кораблем долі пропливело
Серце, яке билось весною.*

Євгенія ЛОГВИНЕНКО,
завідувач відділу районної газети
«Лубенщина» Полтавської області

ОБЕРІГ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Особисто для мене смерть Віри Сергіївни Роїк рівноцінна смерті мами, трохи старшої за неї. Вона померла в 1985 році, проживши 80 років. Тож для мене світ вдруге поділився на два виміри: до і після смерті мами та Віри Сергіївни.

Упродовж двадцяти років життя переважно ввечері у квартирі лунав телефонний дзвінок і я, ще не чуючи особливого, притишено грудного голосу, здогадувався, що телефонує Віра Сергіївна. У наших тривалих розмовах головним для неї було спілку-

вання. Вона хотіла знати мою думку про ті чи інші події як у державі, так і в Криму, ділилася своїми творчими та виставковими планами. А вони були грандіозні. В роки незалежності України майстриня провела більше ста виставок та презентацій свого багатого творчого надбання в різних регіонах держави і за кордоном.

Наше спілкування не обмежувалося телефонними розмовами. Коли ми довго не бачилися, Віра Сергіївна пропонувала зустрітися разом з моєю сім'єю у неї

вдома. Зазвичай зібрати всю свою родину мені не вдавалося, тому її гостинністю скористовувався я один. За чашкою чаю Віра Сергіївна знайомила мене зі своїм величезним архівом, показувала дивовижної краси вишивки і нові поповнення в колекції наперстків. Фактично це був домашній музей української вишивки.

Необхідність організації такого музею в масштабах Криму ми обговорювали з нею довго. Це питання Кримська філія Наукового товариства ім. Т. Шевчен-

ка неодноразово порушувала як перед місцевою владою, так і перед керівництвом країни. Проте як державної мистецької установи його при житті майстрині так і не відкрили. Лише після її смерті у Музеї історії Сімферополя було відкрито постійно діючу експозицію, присвячену творчості Віри Роїк.

Проживши в Криму майже 35 років, я познайомився з творчістю Віри Роїк і з нею особисто в перші роки незалежності України. У Сімферопольському гарнізонному будинку офіцерів Всекримське товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка та Всекримське товариство вчених проводили один із святкових заходів. На другому поверсі у фойє була розгорнута велика виставка її виробів. Згодом було ще кілька виставок: на I та II Всекримських конгресах українців, які проходили з проміжком у кілька років у Кримському академічному українському музичному театрі та Сімферопольському музичному училищі ім. П. Чайковського.

Майстриня добре знала свій родовід. Вона розповідала про генетичні зв'язки зі славетною родиною Яворських, яка веде своє коріння від відомого церковного дияка архієпископа Мельхіседека Значка-Яворського, одного з настоятелів відомого Мотронівського монастиря. І коли влітку 2010 року я відвідав Холодний Яр і цей монас-

тир, то спеціально для Віри Сергіївни придбав чудову монографію про нього як про справжню українську святиню.

Вона була безмежно рада мому дарунку, бо величезний розділ монографії присвячено діяльності її славетного предка архієпископа Яворського. Родина Яворських має зв'язок по материнській лінії з відомим ученим Володимиром Вернадським.

Репресивна сталінська машина не оминула ні батьківської, ні материнської родин Віри Роїк. Її батько Сергій Онуфрійович Сосярко безслідно зник у білшовицьких концтаборах. Його як людину, що знала іноземні мови, звинуватили у шпигунстві. Згодом реабілітували, але родина досі не знає місця його останнього спочинку.

Сім'я Віри Сергіївни також зазнала голоду, воєнних і повоєнних поневірянь. Проживши більшу частину свого життя в Ставропольському краї Росії і Криму, Віра Сергіївна у повсякденному житті розмовляла російською мовою, але добре знала свою рідну мову, просила мене при зустрічах говорити по-українськи.

В колі української громади відзначала свої дні народження, які перетворювалися у своєрідні творчі звіти художниці.

Одного разу я показав Вірі Сергіївни фотознімок Володимира Короленка в пе-

ріод його перебування у тюремних казематах. На ньому письменник був одягнений в українську вишиванку. З очей майстрині тоді покотилися сльози.

Вишивку вона усобилювала зі своєю рідною землею. В родинному архіві Роїків я бачив фото і сина Віри Сергіївни — Вадима в такій же вишитій сорочці, яку він одягав під час навчання в Сімферопольському залізничному технікумі.

Найкращі її вишиті виробі зберігаються нині у музеях рідних міст — в Лубнах і Полтаві, а також у колекціях декоративно-прикладного мистецтва народів світу в музеях більш як тридцяти країн.

За день до смерті Віри Сергіївни я разом з Вадимом Роїком відвідав її в госпіталі ветеранів війни у Сімферополі. В палаті вона була одна і, здавалося, спала. Спроби Вадима Михайловича розбудити матір були марними. Ми вирішили більше не турбувати її того дня, а провідати пізніше...

Після смерті народної майстрині, яка всім нам подала великий професійний і життєвий приклад, найкраще і найцінніше, що ми можемо зробити для неї, це зберегти її індивідуальний мистецький почерк, створивши в Сімферополі музей української вишивки імені Героя України Віри Роїк.

Петро ВОЛЬВАЧ,
академік, кандидат
біологічних наук, голова
Кримського наукового
товариства
ім. Т. Шевченка



«БЕСЛАН. ОСЕТИНСЬКА ТРАГЕДІЯ»

Є речі, які не можна виправдати нічим: ні прагненням свободи і незалежності, ні бажанням помсти (хай навіть вмотивованої), ні гарячим східним темпераментом. Бо насправді вони мають лише один-єдиний синонім – фашизм, і цим все сказано.

Це він показав своє криваве обличчя 1 вересня 2004 року в Північноосетинському місті Беслан, а до того впродовж півроку забрав сотні життів ні в чому не повинних людей під час терактів. Воювати з беззахисними, завдавати їм удару в спину – таким був почерк терористів з угруповання Шаміля Басаєва.

Але події у Беслані були найпідступнішими і найкривавішими, вони позбавили життя 334 людей: школярів, їхніх вчителів, батьків і гостей, що прийшли на свято Першого дзвоника. І лише менше 5% серед загиблих – учасники спецоперації зі звільнення заручників, переважно бійці загону спецпризначення. Чому так багато жертв, із яких 186 – діти? Сьогодні вже ніхто не дасть відповідь, наскільки грамотно була спланована і здійснена опе-



рація. Але й чекати далі ніяк не можна було – в школі пролунав вибух, розпочалася стрілянина, виснажених голодом і спрагою заручників терористи примусили пити власну сечу.

У ті дні до бесланської трагедії була прикута увага всієї світової спільноти. Не стала винятком і Україна, хоча її участь у фізичній і психологічній реабілітації дітей (а це тривало аж до минулого року) ніде не афішувалася.

Разом з тим, була людина, яка постійно стежила за цим процесом і брала в ньому найактивнішу участь. І ось з'явився фотоальбом під назвою «Беслан. Осетинська трагедія», на презентацію якого до Універсальної бібліотеки ім. І. Франка були запрошені гості та журналісти. Його автор Валерій Савлаєв (на фото праворуч), голова Кримської республіканської громадської організації «Конгрес осетинів Криму», є членом Співки фотохудожників України і просто людиною сердечною і чуйною, яка, готуючи альбом до друку, поставила собі за мету віддячити українському народові за його допомогу осетинським дітям.

Валерій Миколайович Савлаєв, здається, дійсно довго чекав на цей «момент істини» і тепер із захопленням розповідає про экс-президента Леоніда Кучму, який двічі приїздив на місце відпочинку осетинських школярів (а перша група відпочиваючих становила 800 осіб). «Ми ніколи не забудемо вашу допомогу і обіцяємо гідно представляти свій народ на україн-



ській землі», – заявив Валерій Савлаєв, пояснюючи, що представники осетинської діаспори в Україні жодного разу не відчували тут утисків чи зневаги.

На презентацію прибув із Осетії і брат Валерія Фелікс, який побажав, аби всі народи були добрішими одне до одного. Виступили також представник Товариства російських співвітчизників за кордоном Олександр Зинов'єв із Севастополя та його земляк Олександр Лазебник, який представляв культурно-історичний центр «Вітчизна», люди, які взяли участь у створенні альбому, зокрема, художники-дизайнери батько і син Жерибори, працівники Кримського республіканського комітету з інформації та інші.

Валерій Савлаєв розповів, що покладено в основу укомплектування альбому фотографіями. Перша його частина – це офіційні знімки, які робилися безпосередньо під час бесланської трагедії. А друга – його власні фотографії, що створювалися в період реабілітації дітей у «Артеку», Гурзуфі, Севастополі, де особливо активна осетинська діаспора. Зі світлин дивляться на нас, на перший погляд, звичайні дитячі обличчя. Але якщо здивитися в очі, що в них таке заребувалося, від чого завмирає серце? Кажуть, подібний стрес – невилковий. А вже в 66 осетинських родинах загинуло від двох до шести їхніх членів, це коли за всі роки Великої Вітчизняної війни на фронтах було втрачено майже стільки ж бесланських чоловіків, як за три дні мирних громадян у стінах школи. Але, гортаючи альбом, ми бачимо, що світлішають дитячі очі, скресає крига в дитячих душах.

«Ця книга має бути в бібліотеці кожної школи!» – слушно заявляє начальник міського управління освіти і науки Сергій Трифонов. Але ж, здавалося, щеплення проти антилюдяності робилися і за радянських часів. У Московському літературному інституті ім. Горького, де я навчалася, було особливо багато жителів Кавказу, а кімнату ми ділили на двох з представницею Північної Осетії Тамарою Дзагкєвою. Всі ці люди були дуже добро-



й веселої вдачі. Варто їм було лише почути перші «па» національної мелодії, як їхні ноги самі танцювали. Хіба ж вони могли створити сім'ї і народити вбивць? Не могли. А ось щодо пісні і танців, тут все лишилося, як і багато років тому.

У фотоальбомі В. Савлаєв описує такий епізод. В останній день перебування дітей в «Артеку» він із товаришем приїхав їх навідати, але було вже пізно, діти спали, а у вогнищі жевріли останні вуглики. Тоді Валерій Миколайович загрев на гармошці рідну осетинську мелодію. І вже за кілька хвилин галявина заповнилася дітьми. Вони раділи, сміялися, танцювали, як їхні батьки і діди. Вони були часточкою свого народу і часточкою людства, й ніхто не мав права позбавляти їх життя і дитинства.

Тамара СОЛОВЕЙ



ПОВІДОМЛЕННЯ

Отримувач платежу:
ДП «Газетно-журнальне видавництво»
р/р 37128003000584 в УДК м. Києва
МФО 820019, Код 16482679

П.І.Б. _____
Адреса доставки: індекс _____ м. _____
вул. _____ буд. № _____ кв. _____
домофон _____ тел. _____

Передплата на газету «Кримська світлиця»
на 2011 рік по місяцях (вартість передплати на 1 місяць – 7,00 грн)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Сума, грн

Платник (підпис) _____

КАСИР

КВИТАНЦІЯ

Отримувач платежу:
ДП «Газетно-журнальне видавництво»
р/р 37128003000584 в УДК м. Києва
МФО 820019, Код 16482679

П.І.Б. _____
Адреса доставки: індекс _____ м. _____
вул. _____ буд. № _____ кв. _____
домофон _____ тел. _____

Передплата на газету «Кримська світлиця»
на 2011 рік по місяцях (вартість передплати на 1 місяць – 7,00 грн)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Сума, грн

Платник (підпис) _____

КАСИР

СЛІДАМИ НАШИХ ПУБЛІКАЦІЙ

СІЯТИ ДОБРЕ, АБИ ЗАЛИШАЛОСЯ ВІЧНИМ...

У «Кримській світлиці» від 9 вересня в статті «Доля, що віддзеркалює суспільство» ми розповіли про Івана Григоровича Чебана, якого його квартиранти запросили погостювати у них вдома на півдні України. Там він одержав травму, став неходячим інвалідом, документи «хлібосольні» господарі заховали в сейфі і йому не повернули, а самі зникли. Про те, як 75-річний старий опинився у Сімферополі, він не знає і сам. З того часу то лежить у лікарні, то – на вулиці просто неба.

Що таке доля однієї старої хворої людини і чи варто приділяти їй стільки уваги, коли чи не в кожній оселі свої проблеми? Певне, варто, бо в суспільстві не має бути нікому не потрібних людей, і доки ми не навчимося простягати руку допомоги (або хоча би спробувати!) тим, кому сьогодні гірше, ніж нам, і байдуже проходимемо повз або сором'язливо відводитимемо очі, нам не побудувати громадськи активного суспільства, з яким будуть рахуватися і у себе в державі, і у світі.

У той же час, підготувавши цю публікацію, ми створили прецедент, аби «перевірити» на небайдужість і людяність нашу міську владу. Чи справедливо мер Сімферополя Віктор Агєєв одержав за підсумками роботи відмінну оцінку, про що днями повідомляли ЗМІ? У будь-якому разі район 60-річчя Жовтня вперше з часу його забудови (років зо 30 тому) ремонтується і облагороджується. Саме там у купі лахміття лежить Іван Григорович. Газета звернулася з листом до міського голови. Лист містив прохання допомогти повернутися І. Г. Чебану додому, в м. Володимир, де мешкають його родичі.

І відповідь не забарилася. Уже через тиждень редакція одержала листа такого змісту:

...Исполнительный комитет Симферопольского городского совета на Ваше обращение от 14.09.2011 № 16 по вопросу оказания помощи гражданину Чебану И. Г. без определенного места жительства сообщает следующее.

Отделом по вопросам социальной политики городского совета было подготовлено и направлено письмо в адрес его родного брата Чебана Михаила Григорьевича, проживающего в России в городе Владимире по адресу: ул. Садовая, 49 с просьбой откликнуться и оказать возможную помощь для возвращения Чебана И. Г. домой.

С уважением,
И. Г. СКУЦКИЙ,
заместитель городского головы по вопросам деятельности исполнительных органов совета

Таким чином наша міська влада дійсно заявила про себе як гідна і небайдужа. І було б просто чудово, аби ця історія мала щасливий кінець – це б допомогло нам (думаю, і багатьом іншим) повірити у свої сили та можливості. А отже – і в можливість поліпшити життя загалом. Ми не розраховуємо на віртуальну вдячність самого Івана Григоровича, якого навіть не зацікавила публікація про нього («Там не по-руськи написано»). Але давайте будемо сіяти, а для ужинку настане свій час.

Тамара СОЛОВЕЙ



Нагадуємо читачам, що до кінця поточного року «Кримська світлиця» - у рахунок погашення боргу - надходить поштою на адреси передплатників, які з відомих причин не змогли отримувати газету у 2010 році. Через порушені договірні стосунки придбати «Світлицю» в кіосках «Союздруку» чи передплатити її на 2011 рік на пошті поки що не можна, але є вихід - передплата через бухгалтерію Газетно-журнального видавництва (див. опубліковану вище квитанцію). Для цього необхідно: заповнити квитанцію, сплатити в будь-якому банку, надіслати копію оплаченої квитанції: поштою – 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; факсом – (044) 498-23-63, 498-23-64; електронною поштою – sydorenko.iryua@gmail.com

З усіх питань стосовно передплати звертайтеся до Ірини Сидоренко. Тел./факс: (044) 498-23-64. На 2012 рік «Кримська світлиця» вже можна буде звично передплатити у поштових відділеннях. Поточні номери газети можна отримати також і в редакції. Конт. телефони: (0652) 51-13-24, 51-13-25.

«ЗАВЖДИ СОФІЯ КИЇВСЬКА БУЛА ЦЕНТРОМ ТЯЖІННЯ ДЛЯ ТИХ, ХТО БОРОВСЯ ЗА ВОЛЮ ТА ЄДНІСТЬ УКРАЇНИ»



Президент України Віктор Янукович взяв участь в урочистостях з нагоди 1000-річчя Софійського собору. У Митрополичих палатах Національного заповідника «Софія Київська» Глава держави оглянув виставку «Пам'ятки сакрального мистецтва XV-XVII століття». Віктор Янукович також запалив свічку біля Царських врат.

Президент України виступив на урочистостях з промовою.

* * *

Виступ Президента України Віктора Януковича на урочистостях з нагоди 1000-річчя Софійського собору

Дорогі співвітчизники!

Тисячу років тому в столицю Києві, у верхньому княжому місті був закладений храм Софії – Премудрості Божої.

Взявши за взірць головну святиню Візантійської імперії – храм святої Софії в Константинополі, рівноапостольний князь Володимир підніс свою нещодавно охрещену країну на один щабель із провідними державами європейського християнського світу Середньовіччя. Таку політику проводив і його син Ярослав, за правління якого будівництво Софії Київської було завершено.

Храм став символом прагнень наших предків до високої духовності, державної могутності, побудови суспільного життя на фундаменті євангельських чеснот.

Софія Київська – це одночасно духовний, політичний, культурний

та просвітницький центр давньої Київської Держави. Саме тут відбувалися «посадження» на великокняжий престол, церковні собори, прийняття іноземних послів.

Тут велось літописання. Тут було засновано першу відому на Русі бібліотеку, тут перекладалися книжки, тут здобувала знання молодь.

Храм святої Софії був і залишається втіленням духу християнської єдності, сполучною ланкою між релігійними традиціями Сходу і Заходу. Звідси, від святої Софії, світло віри Христової поширювалося на всю Східну Європу.

Тому для всіх довоколишніх народів Київ з його святинями став на всі наступні сторіччя «другим Єрусалимом», «хрещальною купілью».

Разом із народом Софія Київська пережила всі його історичні високі злети і тяжкі випробування. Неодноразово зазнавала руйнувань і спустошень. Але, як Фенікс із попелу, завжди поставала знову в усій своїй красі та величі.

У першій половині XVII століття митрополит Петро Могила відродив храм. Це стало символом незламності православної церкви, передвісником великих змін у бутті нашого народу.

Незабаром дзвони відродженого собору вітали переможне козацьке військо Богдана Хмельницького.

Завжди Софія Київська була центром тяжіння для тих, хто боровся за волю та єдність України.

І ми маємо пам'ятати, що саме тут у 1991 році Всеукраїнським народним вічем був підтриманий Акт про державну незалежність України.

За всіх часів Софія залишалася

джерелом нашої духовності. І сьогодні покликання святої Софії – бути благодатним покровом, під яким відбуватиметься самоствердження України як європейської держави, зміцнюватиметься її суверенність і соборність.

Софія Київська є визначальною пам'яткою української та світової культури. Безцінні шедеври, що зберегли ці стіни, визнані надбанням світової культури і занесені до спадщини ЮНЕСКО.

Тому в цей день я хотів би висловити свою щирю повагу працівникам Національного заповідника «Софія Київська».

Завдяки вам тисячі і тисячі громадян України та гостей нашої столиці мають можливість торкнутися культурної спадщини, одержати величезну духовну наснагу.

Цей храм, один із перших храмів Давньої Русі, присвячений Премудрості Божій.

Під високими склепіннями цього храму, перед очима Богородиці Оранти і Святих Апостолів ніби спадає з душі порох буденності, змінюється перспектива бачення подій та процесів сьогодення.

Мудрість заклали наші предки в основу свого світосприйняття. Мудрістю намагалися лікувати рани, що їх завдавали державному тілу самолюбство, розбрат і ворожнеча.

У цьому заповіті нам усім: будьмо мудрими, з пам'яттю про минуле плекаймо мир, злагоду і порозуміння сьогодні заради майбутнього України.

Тож увійдемо до Софії. Схилимо коліна у тихій молитві. І я переконаний – Святий Дух, присутній у цьому храмі, додасть нам сил здолати будь-які труднощі. Бо свята Софія Київська дана Україні Богом на усі віки.

«...ТИ ЯВНО ЙОГО КЛАДИ НА СВОЄМУ ЧОЛІ, ЩОБ ДЕМОНИ, БАЧАЧИ ЦАРСЬКИЙ ЗНАК, ДРИЖАЛИ І ДАЛЕКО ВТІКАЛИ...»

Чи запитували ми себе: навіщо хреститися, коли минаємо церкви, цвинтарі, проходимо повз ікони чи предмети, що формою нагадують хрест? Молодь часом соромиться виказувати свої релігійні переконання, старші ж люди часто роблять це бездумно і монотонно. Які ж історичні причини шанування древа Господнього у нашій Церкві?

Згадку про хрест ми насамперед знаходимо у євангелістів. Існують окремі апокрифічні матеріали (правдивість яких часто піддається сумніву), де є посилання та наголошення на особливості древа Господнього. Згідно з легендою, Ісус із Назарету був розп'ятий на хресті, на якому був напис: «Це Ісус – Цар Юдейський». Про це говорить апостол і євангеліст Матей у 27 гл. 37 ст. власного Євангелія. Після цього не маємо абсолютно достовірних згадок про древо Господнє аж до середини IV століття.

У 326 році імператриця Олена, мати Костянтина Великого, віднайшла декілька хрестів, серед яких був і той, на якому

розп'яли Спасителя. Було помічено, що люди, які торкалися до одного з хрестів, оздоровлювалися. Так і було ідентифіковано животворящий хрест. 13 вересня 335 року на горі Голгофа відбулося Посвячення Храму Воскресіння Господнього, який збудував Костянтин Великий, а наступного дня єпископ Макарій підняв хрест, символізуючи перемогу Спасителя над людським ворогом. Отже, з 336 року Східна Церква починає відзначати це свято.

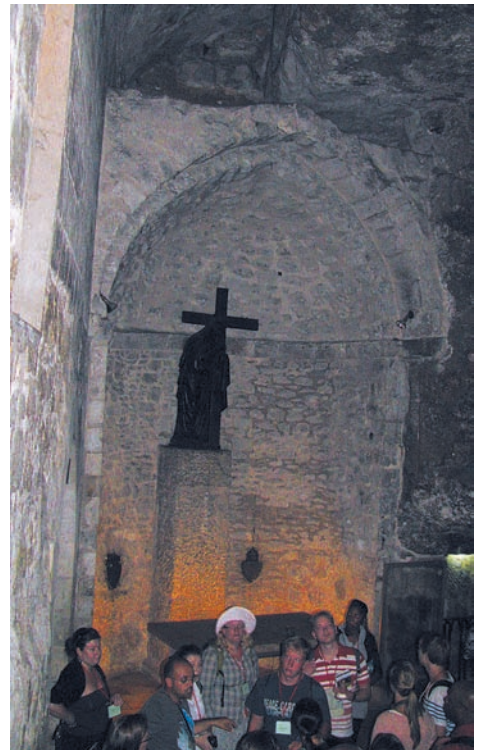
Історія свідчить про те, що у 614 році перський цар Хозрой здобув Єрусалим і забрав хрест на батьківщину. Хоча уже зовсім скоро, а саме в 628 році візантійський імператор Іраклій повернув хрест до Єрусалима. Ця знаменна подія відбулася 14 (27) вересня. Християни сприйняли тоді це як чергове свідчення того, що Бог не полишає свою паству.

Ранні християни знаходили підтвердження прояву Божої сили і в інших подіях. Так, за часів святого Кирила Єрусалимського, 351 року в часі П'ятдесятниці, на небі було видіння святого хреста, що сягав від гори Голгофи аж до гори Єлеон. Тому 7 травня Східна Церква вшановує пам'ять «Явління знамена Чесного хреста на небі в Єрусалимі». Це свято нагадує нам про вшанування, любов і визнання хреста. Сам Кирило Єрусалимський рекомендує: «Не стидаймося Христового хреста – хоча б хтось його укривав, але ти явно його клади на своєму чолі, щоб демони, бачачи царський знак, дрижали і

далеко втікали. Роби цей знак, коли ти їси і п'єш, коли сидиш, лежиш, встаєш або ходиш, словом, при кожній нагоді».

Відаючи честь святому древу Господньому, ми віддаємо честь Христовій жертві, мукам і стражданню. Коли згадуємо і правдиво славимо Пресвяту Трійцю – ми тим самим молимося до неї. Саме через молитву і відбувається розмова з Богом. Чи знайшлася б людина, котра не хотіла б спілкуватися із Богом? Мабуть, ні! Чому ж тоді ми не запрошуємо Його до свого серця та цураємося нести наш спільний із Ісусом Хрест? Чому соромимося осінити себе Хрестом, коли проходимо чи проїжджаємо повз Храм? Митрополит Андрей Шептицький, працюючи над цією тематикою, авторитетно заявляє: «Знак хреста, роблений на собі, це один із найстаріших звичаїв християн». Єднання із першими християнами – мета усіх людей, вірних Христові. Давайте ж прагнути, не відчуваючи двотисячолітньої відстані, єднатися з людством, вбираючи автентичні традиції, додаючи власні та заповідаючи, вимолюючи ласки для майбутніх поколінь. «Бо слово про хрест – глупота тим, що погибають, а для нас, що спасаємося, сила Божя» (Апостол Павло, I, Послання до Коринтян, 1,18).

Роман НАЗАРЕНКО,
студент 4 курсу філософсько-богословського факультету Українського католицького університету
(Фото зроблені автором у Храмі Гробу Господнього в Єрусалимі)



Віра Фесенко народилася в м. Конотоп Сумської області. Згодом батьки переїхали до Криму. Тут, у Сімферополі, Віра закінчила історико-філологічний факультет Кримського державного педагогічного інституту. За направленням поїхала працювати у селище Міжгір'я, відоме далеко за межами Закарпаття неповторною красою своїх смерекових гір та оповитого легендами Синевирського озера.

Писати вірші Віра почала ще в студентські роки, відвідувала заняття Сімферопольського міського об'єднання при відділенні обласної організації Спілки письменників України.

Нині Віра Фесенко – член Національної спілки журналістів України, керівник літературної студії «Любисток» Міжгірського районного Будинку дитячої творчості. Вона – автор поетичних збірок «Березнева рапсодія» (2004), «На семи вітрах» (2006), «У віночок України» (2008). Щойно в Ужгородському видавництві «Гражда» побачила світ нова книга Віри Фесенко «Батуринський шлях». Це – історична поема, центральною постаттю якої є образ Великого Гетьмана України Івана Степановича Мазепи, який, поклавши своє життя на вівтар служіння Україні, був і залишається однією з найсуперечливіших постатей нашої історії. Перед тим, як запропонувати читачам уривки з цієї поеми, хочемо повністю навести передмову до книжки Віри Фесенко «Батуринський шлях» доктора історичних наук, професора Ужгородського національного університету, члена Національної спілки письменників України Сергія Федаки.



ЗАГАДКА МАЗЕПИ

Великі люди не бувають однозначними. А Іван Степанович Мазепа-Калединський – постать гігантська, визначальна в усій ранньоновітній історії України. Поруч тільки Богдан Хмельницький. Поряд їх поставив сам народ, склавши приказку «Від Богдана до Івана не було справжнього гетьмана». Бо завдяки Мазепі в Україні припинилася Руїна, відновилася тверда влада, а з нею і стабільність та достаток. І прості селяни, і тодішні інтелектуали, яких гетьман осипав своїми милостями, оцінили його велич. Оцінили, але на останній бій, до якого покликав гетьман, пішли тільки одиниці. Принаймні набагато менше, ніж він розраховував. Мазепа перехитрував сам себе. Усе його життя – суцільний гостросюжетний сценарій, політичний детектив, де нічого не було просто так, все чіплялося одне за одне, як коліщатка в годиннику. Коли через століття після нашого Мазепи помер такий схожий на нього француз Моріс Талейран, хтось запитав про смерть останнього: «А навіщо він це утнув, що хотів цим досягти, яку інтригу закрутити?» Не сумніваємось, що подібні думки виникли й у козаків-вигнанців в Бендерах 22 вересня 1709 року. Життя скінчилося, загадка лишилася, і зараз ми ще далі відгадки, ніж його сучасники. Сам Мазепа, мабуть, втішається власною інтригою десь там, у вічності, де вже немає часу, кпить із нас, глузує з наших спроб розв'язати заплутані ним вузлики, хитро мружить око. Він єдиний знає, як все було насправді, але не хоче признаватися у тому навіть самому собі. Він забрав із собою сотні загадок свого життя, аби дражнити нас, провокувати нашу цікавість, доводити, що в нашій національній долі далеко не все так просто, як двічі по два. Від прізвищ лишень трьох українських діячів утворилися збірні назви – мазепинці, петлюрівці й бандерівці. Причому мазепинцями називали і других, і третіх. Так сам народ-мовотворець оцінив значення найзагадковішої постаті української історії.

Останній рік гетьманового життя минув в умовах, сказати б по-сучасному, інформаційної війни. Власне, і війни звичайної також, але інформаційна була не менш дошкульною. А після його смерті та війна розгорілася з новою силою, і кінця-краю їй не видно й досі. У неї було втягнуто сотні й тисячі авторів, втрапивши геть усе, чи, навпаки, все життя бідувати,

а померти у сяйві слави і багатства?» І що з тих двох альтернатив обрав Іванко, невідомо і досі, бо життя гетьмана можна інтерпретувати в рамках обох цих сценаріїв. То от приблизно такі сюжети і вчуваються між багатьма рядками пропонованої поеми. Вона проста тільки на перший погляд. Поема виїшла доволі бароковою, бо бароковим був сам її герой. Він був не тільки творцем окремого стилю в українській архітектурі, який так і назвали мазепинським бароком, він не тільки писав барокові вірші, не тільки фінансував барокову Могилянку, чи як її називають – Києво-Мазепівську академію. Він був найперше бароковим політиком, вся діяльність якого зіткана із суцільних суперечностей, побудована на контрапункті життя і смерті, на алхімії добра і зла, честі і неслави. Оцю бароковість поетеса дуже тонко відчула і відтворила у своєму тексті. Думається, що десь її курсором водив по монітору сам Іван Степанович, нашіптуючи якісь образи. Звісно, він не був з нею абсолютно щирим, бо не бував таким ніколи і ніде (навіть із Мотрею), але у чомусь міг таки проговоритися. Та і сама авторка відверто грається із читачем. Її бадьорий ритм заколисує, око летить з рядка на рядок, усе здається начебто зрозумілим, усе виблискує, міняється на сонці, аж раптом відчуваєш, що мусиш спинитися, повернутися назад, перечитати знову – ще і ще раз, бо за удаваною легкістю викладу (уявляємо, як то непросто писалося насправді) то тут, то там ховаються речі зовсім непрості, болісні, драматичні, які потребують вдумливої роботи мозку. Може, для когось із юних читачів саме ця поема стане першим доторком до феномена Мазепи. Для більшості ж це буде ще один шанс замислитися, що Мазепа – це не тільки зображення на десятигривневій купюрі, а й один із синонімів України. Оця смислова рима – Мазепа-Україна – послідовно проведена через увесь твір Віри Фесенко. Як і образи шляху та дзвону, якими відкривається і закінчується поема – цей своєрідний путівник із Батурина Івана Мазепи через Батурина Кирила Розумовського і Батурина Віктора Ющенка у сьогодення, коли почалося вже четверте століття післямазепинської доби.

Сергій ФЕДАКА, доктор історичних наук, професор Ужгородського національного університету, член Національної спілки письменників України

Віра ФЕСЕНКО

БАТУРИНСЬКИЙ ШЛЯХ

(УРИВОК З ІСТОРИЧНОЇ ПОЕМИ)

ВИБІР

Жалься, Боже, України,
Що не вкупі маєш сини!
Ідм матку рятувати,
Не даймо ей погибати!

Іван Мазепа, «Дума»

Крізь літ політ і політичні буревії
Йшов гетьман до своєї мрії.
Як быть? З ким далі буде він?
Москва? Варшава? Може, Крим?
Мазепа знав, що всі вони,

й Константинополь
На Україну поглядають задрим оком.

Тож гетьман на словах їх славив,
Хоч, звісно, що в душі лукавив.
Задумав він на користь справи
Прикликати шведську державу.
Бо знав, що Карл, легкий на руку,
Здійснити допоможе злуку

Й Дніпром розділену країну
Всю об'єднати воедино.

Ще й відновить козацькі всі права.
Корона, вольність, булава –
Усе це не давало спати.

Довкруг став старшину збирати,
Бо знав давно, відома річ,
Що невдоволена ним Січ.

Й хоч старшину обтяжив він ділами,
А військо ошцедив дарами,
Все ж об'єднати козацтво не зумів,
Та і народ його не зрозумів.

Про плани гетьмана майже ніхто не знав,
Він інколи і сам собі не довіряв,
Бо жив за принципом,
Що таємниця – душа справи.

Тож, як відомо, і з царем лукавив,
І старшину тримав в напрузі,
Та й поруч майже не мав друзів.

Про зв'язки з шведами лиш Орлик знав:
Листи княгині Дольської читав,
Тримав в руках він і Угоду,
Приховану ще від народу.

Собі ціну Мазепа знав.
В очах же Орлика читав
Непевність він, якеś вагання.

Отож, зустрівшись з ним ізрання,
Своєю спільною сказав:
– Дивися, Орлику, мій друже,
Ти знаєш, я багатий дуже.

Москва ж, відомо, гроші любить,
Мене простятай, тебе – забудуть!

Та Орлик зрадити не міг,
Він вірність гетьману зберіг.

Був з ним в цей час відповідальний,
Йшов за труною й в час прощальний.

З тих пір, як зрадив Кочубей,
Мазепа звужив круг людей,
Посвячених у свої справи
В ім'я Української держави.

Утаємничений, самітний,
Мов місяць якийсь новітній,
Він був один серед незгод.

Що ж, помиляється й народ.
Йому ніхто не допоміг,
Тож як він вистояти міг?

Та це попереду ще все.
Тепер же у душі несе
І виколисує він мрію –
Святої вольності надію,
Яку йому, мов щедрий дар,
Вручити, думає, міг лиш Карл.

І дзвін історії ударив,
І сповістив, що час настав!
Й хоч гетьман знав давно сценарій,
Та, щоб так швидко, – не чекав!

Бо не готов був, звісна річ,
До дій, що б сколихнули Січ,
Щоб «Голуба» закличний дзвін
Набатом вдарив, але втім,
Коли одної якось днини
Почув: Ідуть шведи в Україну!

Одрозу ж гнів у серці зріс:
– Який їх чорт сюди приніс! –
Сказав й продовжив уже тихо:
– Я відчуваю – буде лихо.

Почувши звістку, цар вже й нині
Поверне військо в Україну,
Й не раз заплаче ще вона,
Коли прокотиться війна
Її садами і полями,
Та що вже буде. Бог із нами!

Дай мужності, Всевишній, й сили,
Бо ми вже вибір свій зробили!
Мазепа зважився, відправив Маніфест,
До війська й українського народу,
В якому він відкрився накінець
Про ним підписану із шведами Угоду.

І пояснив це широко і відверто:

«Ми стоїмо тепер, Братіє,
Між двома проваллями
Готовими нас пожерти,
Коли не виберемо для себе

Шляху надійного, щоб їх обминути...»
Що ж, буде так, як це вже має бути.

«Нинішні наші договори з Швецією
Суть тільки продовження колишніх.
Та й що ж то за народ,
Коли за свою користь не дбає,
І очевидній небезпеці не запобігає?»

Я хотів би, щоб всі зрозуміли нині:
«Не для своєї особистої користі,
А для добра нашої батьківщини України,
І для всього Запорозького війська
Я приймаю допомогу

шведського короля,
Бо хочу, щоб вільною була наша Земля!»

Осіння ніч вдяглась у хмари чорні,
Коли Мазепа виїхав із Борзни.
Малиновий жупан обвий його плуццем,
Як гетьман під зливним дощем,
Прибув в Батури – у свою столицю,
Яка невдовзі буде тільки сниться.

В останню ніч оцю, перед походом,
Хотів він попрощатися з народом,
Пройтись перед розлукою палацом,
Мов відчував, що більше не побачить
Його він, мабуть, вже таки ніколи.

Мов вперше, роздивлявся все довкола.
Притишив крок – його опочивальня.
Й спливла в уяві вже картина давня.
Здалося, побачив в проблисках вікна
Він постать Мотрі. Ні, то тїнь сумна.

На жаль, минуле вже не повернуть.
Сіріє небо, скоро треба в путь...
З'явилися Чечель, Герцик, Денисенко,
Гамалія, Кенігсен й Максименко,
Полковники, козацькі старшини,
Що боронитимуть столицю до загибуні.
Сказав Мазепа:

– Іду стрічати Його Величність!
Вам доручаю справу всім я звичну:
Бути готовими Батури боронити,
Нікого за ці мурі не впустити!
І пам'ятайте: в щасті всі і в горі, –
Завершив гетьман, перейшовши

на латину:
– Dulce et decorum est pro patria mori –
Солодко й почесно вмерти

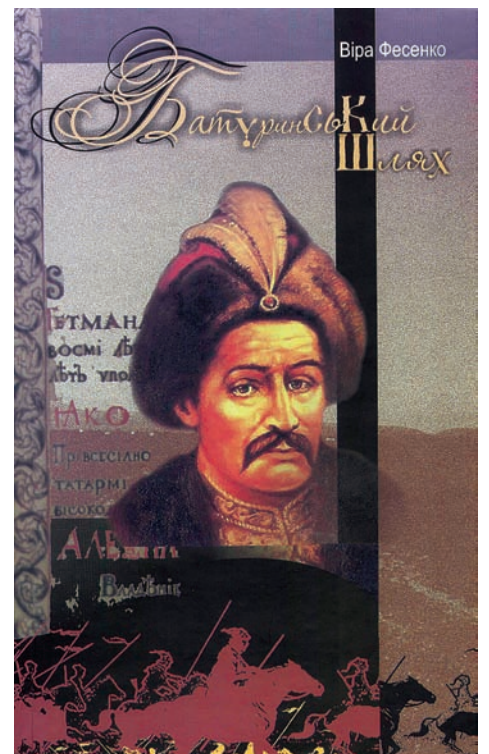
за Батьківщину!

Тож до побачення, мої брати і діти,
Лиш тут зустрінемося або на тому світі!
Поставивши життя батуриців на кон,
Гетьман останній Рубікон –
Десну – невдовзі подолав.
На правім боці – Карл вже ждав.
Стояв він, наче скеля, непорушно,
З блідим обличчям незворушним.

На королівських грудях гордо
Виднівся шнур –
Святого Духа Ордер.

Як символ мужності й відваги –
В руці – тонка і довга шпага.

(Продовження
в наступному номері)



Подвигу воїнів Південно-Західного фронту, киян, полтавців і всіх учасників найбільш грандіозної битви Великої Вітчизняної і Другої світової війни, які зірвали блицкриг влітку 1941 року і врятували Москву, присвячується.

БОЇ В УКРАЇНІ БІСЯТЬ ГІТЛЕРА

Як відомо, в затвердженому Гітлером плані «Барбаросса» передбачалося ведення блискавичного й переможного наступу проти Радянського Союзу, швидкий і повний розгром Червоної Армії в прикордонних боях. Німецькому командуванню ставилося головне тактичне завдання: розгромити основні сили Червоної Армії, швидко просунути на Схід і захопити Москву в серпні або не пізніше початку вересня. Гітлерівське верховне командування створило три могутні військові угруповання: «Північ», «Центр» і «Південь». Головнокомандуючому групою армій «Північ» генерал-фельдмаршал фон Леебу доручалося в липні вийти на підступи до Ленінграда; головнокомандуючому «Центром» генерал-фельдмаршалу фон Боку – в середині липня оволодіти Смоленськом, а головнокомандуючому одним із наймогутніших угруповань «Південь» фон Рундштедту – захопити до того часу Київ.

У вмінні планувати німецькому генералітету не відмовиш. Таким ходом фронтального наступу передбачалися танкові прориви нашої оборони, швидкі кидки вперед, котли й оточення частин Червоної Армії і обов'язкове гальмування просування на Схід, коли обстановка вимагатиме знищення наших дивізій, корпусів і цілих армій, які потрапили у мішки й лещата німецьких танкових армій.

Та при всьому цьому процесі далеких маршів і жорстоких боїв величезної кількості підрозділів, якими важко управляти і які важко контролювати, війська фельдмаршалів повинні майже одночасно опинитися, повторюю, в липні під Ленінградом, у Смоленську й Києві. При досягненні цих дуже важливих цілей у першому місяці війни фон Лееб зобов'язаний був негайно штурмувати Ленінград і швидко оволодіти містом, щоб відкрити своїм і фінським військам шлях на Москву з північного заходу й півночі; фон Бок повинен був дати команду танковій армії генерал-полковника Гудеріана разом із сотнями тисяч озброєних до зубів і окриплених легкими перемогами перших тижнів боїв піхотинців, посаджених на автомобілі, форсованим маршем навалитися на Москву, до якої від Смоленська, наголошую, 340 кілометрів гарної автомобільної дороги.

А щодо фельдмаршала фон Рундштедта, то перед його військами у випадку оволодіння Києвом, як передбачалося планом, у липні відкривалася чудова перспектива швидких походів і оволодіння Харківським промисловим районом, Придніпров'ям, Донбасом. А там рівнинними сухими степами рукою подає до Ростова, Кавказа, азербайджанської нафти. Саме заради цих стратегічних цілей добре спланованого блицкригу натужно ревіли мотори бомбовозів «Люфтваффе», розкидаючи свій смертоносний вантаж над фронтом, містами й селами Радянського Союзу, саме заради цієї мети того літнього часу, майже не змовкаючи, гурчачи двигуни, стріляючи гарматами й строчили кулемети танкових армій Гудеріана, Гепнера, Клейста, Готта та багатьох інших німецьких командирів, сіючи смерть у шеренгах наших воїнів і наводячи жах на мільйони й мільйони мирних біженців, котрі прагнули втекти від фашистів на схід.

Тільки за перші два дні боїв, до 24 червня, авіація противника знищила на наших аеродромах понад дві тисячі радянських військових літаків, тисячі танків і гармат; фашисти розгромили багато дивізій і корпусів, узяли в полон сотні тисяч наших солдатів. Неймовірно, але факт, що гітлерівські війська оволоділи непошкодженими мостами й переправами на ріках Західної України, прибалтійських республік і Білорусії. Танкова група Готта стрімким маршем вийшла до ріки Німан і захопила неушкодженими найважливіші переправи. Танки Гепнера також з ходу оволоділи мостами через водні перешкоди. Коли Гудеріану доповіли, що його танкісти, які рвуться до Мінська, оволоділи мостом через ріку Буг, він одразу навіть не повірив цьому.

Другого дня війни німці опинилися у Вільнюсі, Каунасі, а 28 червня – через

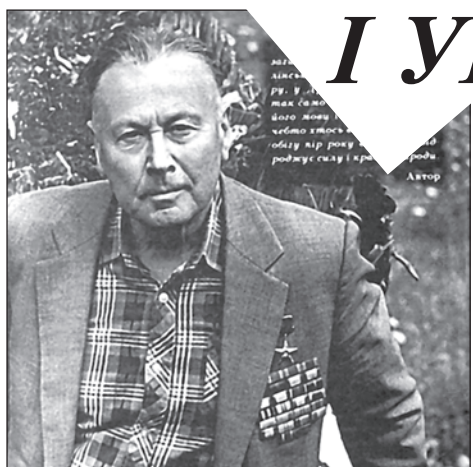
шість днів від початку наступу – оволоділи столицею Білорусії Мінськом. Більшість наших бомбардувальників і винищувачів у Прибалтиці й Білорусії, не здійснивши жодного бойового вильоту, були знищені на аеродромах.

Наші командуючі військовими округами й фронтами в Ленінграді, Прибалтиці, Білорусії, в Україні були досвідченими й відповідальними военачальниками. Усі вони та їхні штаби задовго до нападу німців ставили питання перед Верховним Головнокомандуванням про приведення військ у бойову готовність. Але обвинувачувалися Сталінін у провокаторстві, паникерстві й недисциплінованості, одержували категоричні команди не проводити жодних підготовчих заходів.

Командуючий Київським військовим округом генерал-полковник М. П. Кирпонос звертався до Сталіна з листом, в якому повідомляв, що німці концентруються на ріці Буг і що скоро почнуть

Федір МОРГУН

ГИНУЧИ, ВОЇНИ КИРПОНОСА І УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД РЯТУЮТЬ МОСКВУ



наступ. Він просив дозволу евакуювати із загрозливих районів 300 тисяч чоловік населення, підготувати там позиції для оборони. Йому заборонили це робити.

Маршал І. Х. Баграмян повідомляє, що коли 10 червня війська Київського особливого округу почали займати позиції на незакінчених прикордонних укріпленнях, із Москви «надійшов грізний окрик»: «Таке розпорядження негайно відмінити і доповідайте, хто конкретно дав це самочинне розпорядження» (І. Баграмян. Трудное лето. – Литературная газета, 1965, 14 апреля).

Ось що повідомляє генерал-майор А. Лобачов у книзі «Трудними дорогами» (М.: Воениздат, 1970, с. 126–127):

«15 червня я приїхав до Києва й пішов до М. Лукіна... Він же орієнтувався в стані справ на місці, розмовляючи з командуючим округом М. Кирпоносом. Відбувся обмін думками щодо обстановки на заході. Лукін вважав, що війна ось-ось розпочнеться. Кирпонос поділяв його думку. Командуючий округом тільки-но мав розмову з Москвою. Він просив дозволу зайняти укріплення, посунути війська до кордону, повернути з полігонів артилерію, частини зв'язку і саперів. Йому відмовили.

– Дали зрозуміти, що війни не буде, – заявив М. Кирпонос.

Наступного дня разом із Михайлом Федоровичем знову побував у штабі округу, де зустрівся з М. Кирпоносом. Командуючий говорив, що армія фашистської Німеччини підведена до Бугу. Кордон, який охороняє Київський особливий військовий округ, порушується щодня. Над нашою територією літають німецькі літаки. У старих укріплених районах озброєння зняте як таке, що застаріло, новим не замінене. Керівники округу були занепокоєні тією обставиною, що практично вони не мають реальних можливостей дати чітке орієнтування комскладу частин і з'єднань».

Унаслідок злочинної політики Сталіна наші танки й літаки залишилися незаправленими паливом, без боєприпасів, що

зберігалися на базах і не доставлялися екіпажам. Багато командирів були в тривах відпустках, а льотчики, танкісти й піхотинці на недільний день 22 червня одержали увільнення.

Безвідповідальна позиція Сталіна зв'язала по руках наш Генштаб у Москві й командирів у прифронтових військах.

У цьому була головна причина великих успіхів німецьких військ, які наступали. Їхні танки, машини й літаки заправлялися нашим паливом, яке доставалося німцям після оволодіння нашими базами поставання в перші ж години й дні війни. Гальдер у своєму щоденнику повідомляє, що тридцять відсотків потреби в пальному німці одержали за рахунок трофейного, захопленого в прикордонних районах Білорусії й Прибалтики. Уже через кілька днів командуючий авіацією Білоруського фронту, переконавшись, що його авіація не була піднята в повітря для відсічі ворожим літакам, а практично розгромлена на аеродромах, застрелився.

два механізованих корпуси справляться з ними і ми відновимо становище.

У цей час прибув Конев у КОВО, його армія розвантажилася, ми були дуже раді, що одержали резерв. Цю армію ми зараз же націлили в напрямку на Броди. Проте, як тільки його армія ввійшла у зіткнення з противником, надійшов дзвінок від Сталіна: «Негайно повантажити армію Конєва і сприяти якнайшвидшому відправленню в розпорядження Москви». Тут я став просити залишити армію Конєва нам. «Якщо армія Конєва залишиться, то в нас є впевненість, що ми стабілізуємо становище в напрямку Броди і тим самим змусимо противника перейти до оборони. А може, нам удасться його і розбити». Так, ми думали тоді скоро розбити німців. Це було не просто бажання, ми вірили в це. А через деякий час – знову дзвінок від Сталіна: «Негайно повантажте армію Конєва». Вона вже вела бойову операцію, але був відданий наказ, і вона відбула» (Н. Хрущев. Воспоминания. – М.: Вагріус, 1997, с. 96–97).

(УРИВОК З КНИГИ «СТАЛІНСЬКО-ГІТЛЕРІВСЬКИЙ ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ»)

Багато командирів і солдатів, свідків трагедії наших військ в перші години і дні війни, розповідали, що наші прифронтові аеродроми були буквально забиті бомбардувальниками і винищувачами. Німці їх нищили не тільки своїми літаками, а й розстрілювали і таранили танками.

Гальдер у своїх спогадах жалкує, що «організувати збір трофейного майна дуже важко через величезну протяжність полів битв і абсолютну недостатність для цього сил і засобів...». Станом на 9 жовтня 1941 року німецькі війська, розташовані в глибоких тилових районах Європи, взяли на озброєння 1110 трофейних танків (Ф. Гальдер. Военный дневник. – М.: Воениздат, 1971, т. 3, с. 26).

Зовсім не так розвивалися бойові дії в напрямку могутнього німецького угруповання «Південь». З першої години нападу німецько-фашистські війська одержали відсіч на багатьох ділянках фронту.

Я знав учасників боїв за місто Перемішль, яким німці спочатку оволоділи, а потім були розгромлені нашими контратакуючими військами, котрі відбили це старовинне місто у ворога. По всьому фронту зав'язувалися тяжкі бої, наші відчайдушну захищалися, завдаючи противнику втрат і стримуючи натиск танкових колон Клейста.

Німці, зазнаючи великих втрат, кидаючи в бій все нові й нові дивізії та корпуси за підтримки великої кількості авіації, хоча й просувалися вперед, але темпи були значно нижчими від запланованих. Під Бродами, в районі Дубно й Луцька зав'язалися затяжні кровопролитні танкові битви й артилерійські дуелі. Вимуштрувані німецькі вояки нічого подібного не знали ні в походах по Польщі, ні в боях у Франції.

Наведу тут надзвичайно цікаві, точніше, вражаючі повідомлення М. С. Хрущова, котрий у той час перебував на фронті у військах Кирпоноса:

«На ділянці КОВО (Київський Особливий військовий округ) у перші дні війни склалося тяжке, але зовсім не катастрофічне становище. Ми мали в резерві два танкових корпуси, а армія Конєва повинна була ось-ось почати розвантажуватися. За вказівкою Ставки ми вирішили завдати контрудару по наступаючих німецьких військах, кинули туди наші механізовані корпуси. Мені не було відомо, хто командує німецькими танковими з'єднаннями, але ми вважали, що наші



У цій же книзі Хрущов детально описує, що Сталін у травні і червні на тривалій період «прив'язав» Хрущова і першого секретаря ЦК Компартії Білорусії Пономаренка до Москви. Усім складом Політбюро йшли багатотижневі, безперервні, безпробудні щоденні пиятики. Генштаб Червоної Армії був надійно прив'язаний вірити Сталіну абсолютно в усьому, в тому числі, що війни з Гітлером не буде.

Нашим історикам давно пора сказати народу правду: керівництво партії й держави пиячило, а Генштаб і багато вищих військових чинів підлабузювалися до Сталіна і байдкували. А тим часом німецьке командування проводило неймовірну роботу для підготовки своїх військ до агресії, уважно спостерігало за нашими прикордонними військами й арміями в глибині радянської території.

І ось грянула війна. Танки, артилерія і піхота Гітлера атакували наші війська по всій лінії кордону. Фашистські літаки бомблять Львів, Мінськ, Ригу, Севастополь, Київ і сотні інших міст Радянського Союзу, а Сталін вимагає «не відповідати вогнем». Хрущов цю поведінку вождя пояснює по-своєму: «Це була дивна вказівка, а пояснювалася вона так: можливо, там якась диверсія місцевого командування німецьких військ або якась провокація, а не виконання директиви Гітлера».

Винятково цікаві повідомлення М. Хрущова і про хід боїв, особливо про дії Сталіна стосовно могутньої армії Конєва і танкового корпусу Рокосовського.

(Продовження в наступному номері).



М. Кирпонос



Михайло Хар
зі своєю учителькою
Євгенією Василівною Голод

Доброго дня, шановна редакціє! Я - постійний ваш читач. Мені дуже подобається газета «Кримська світлиця». В її рубриках я знаходжу різноманітний цікавий матеріал. Особливо люблю читати про небайдужих людей і наш нелегкий час. Про одну таку людину і хотілося б мені розповісти на сторінках вашої газети.

ВЧИТЕЛЬ ВІД БОГА

Наближається свято педагогів, людей, які все своє життя присвятили нам, учням. Дарують свої знання, прищеплюють любов до рідного краю, навчають бути толерантними, віддають нам частину свого серця.

Більше тридцяти років працює в Михайлівській загальноосвітній школі, що у Нижньогірському районі, проста, скромна і дуже чуйна вчителька – Євгенія Василівна Голод. Вона викладає у нас російську

мову та літературу. Добросердечна, справедлива і вимоглива, вона випустила не одне покоління учнів, які з любов'ю і повагою згадують про неї.

До Криму вона приїхала у 1970 році з Чернігівщини за розподілом після закінчення Прилуцького педучилища та так і залишилась тут, серцем прикипіла до нашої Михайлівки. Десять років працювала у дитячому садочку. Але мрія стати вчителем, давати дітям більше знань не залишала її. Вона закінчила філологічний факультет Сімферопольського державного уні-

верситету і з 1980 року й донині працює вчителем. До речі, з п'ятого класу вона навчає і мене. Це – творча людина. Її уроки проходять дуже цікаво. У школі веде поетичний гурток «Проба пера». Саме вона помітила мої здібності в поезії і весь час додатково займається зі мною та радіє моїм успіхам. Завдяки їй я став дійсним членом МАН. Я пишаюсь, що навчаюся у Євгенії Василівни.

Напередодні свята я хочу привітати її та всіх учителів з Днем вчителя та побажати міцного здоров'я і творчих успіхів.

Михайло ХАР,
учень 9-А класу
школи с. Михайлівка Нижньогірського району в Криму.

Ім'я Павла Мазура – вчителя з Маріуполя – добре знайоме читачам «Кримської світлиці», його публікації регулярно з'являються на її шпальтах. Але менше знайомий читачкомому загалу сам автор цих публікацій: хто він, якого роду-племіння?

То, може, мій допис «Лелечий ключ» хоч деякою мірою дасть відповідь на це запитання. Бо знаю Павла Мазура по спільній роботі у школі вже багато років.

Бажано, щоб це трапилося у переддень нашого професійного свята, бо День учителя і день народження Павла Мазура збігаються.

Минулого року маріупольське видавництво «Азов'я» випустило друком книгу Павла Івановича Мазура «Розгойдані дзвони пам'яті» (Спогади і роздуми вчителя).

На обкладинці книги присвята: «Моєму правнукові Костянтину – майбутньому вчителю в п'ятому поколінні».

Ось тут, у цій книжці, і викладена історія роду педагогів – Мазурів.

На святі вшанування представників педагогічних династій Донецького краю, що відбулося в переддень Дня вчителя, династію Мазурів представляв Владислав Мазур, кандидат технічних наук, старший викладач Приазовського технічного університету, правнук засновника династії, батько маленького Костика – майбутнього вчителя в п'ятому поколінні.

А все починалося майже сто років тому. У 1926 році хлопець з Подільського села Іван Мазур проклав свою першу борозну на педагогічній ниві. І йшов нею сорок років.

Десять років потому педагогом стала його дружина Ольга Яківна. Скандним був її шлях до вчительської посади. Адже коли молодята побралися, Ольга була неписьменною. Довелося самотужки за допомогою чоловіка опанувати елементарні знання. Потім було навчання на робітфаці, у Тульчинському педтехнікумі.

Уже в повоєнні роки, наслідуючи батьків, учителями стали їхні діти: син Павло Іванович, донька Світлана Іванівна, невістка Діна Миколаївна. Світлана і Діна віддали школі по 30 років, а Павло – 53! Це було друге покоління педагогів-Мазурів.

Третє покоління представлено Надією В'ячеславівною Казьчук, Ольгою Олександрівною Гатун і Тетяною Павлівною Мазур. Четверте – Ольгою Олександрівною і Владиславом Олександровичем Мазурами.

Загалом їхній педагогічний стаж становить ТРИ-

українці. І не лише пам'ятають...

За сімейних обставин Світлана Іванівна, закінчивши Кам'янець-Подільський педінститут, усе своє вчительське життя провела в одному з міст Підмосков'я. Як тільки виникло в Москві об'єднання українців, вона записалася до

директора. Зрештою, вирішив, що кращої посади, ніж учитель, який постійно спілкується зі школярами, немає! Цей принцип і був покладений в основу педагогічного світобачення всіх його дітей, онуків і правнуків, які поплинули за ним, наче лелечий ключ. Бо тут, і лише

«Отчі світильники», «Розгойдані дзвони пам'яті» та інші.

Учительська та громадська праця Павла Івановича гідно поцінована: він має звання Відмінника народної освіти, нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора і «Знак Пошани», відзнакою Українського Реєстрового Козацтва – орденом «Бронзовий і козацький хрест», медаллю Всеукраїнського Товариства «Просвіта» «Будівничий України», грамотою Президента України, знаком «Почесний краєзнавець Донецчини».

Тричі йому присуджено вищі освітанські відзнаки України: «Струна високого неспокою» (2001), «Малиновий дзвін душі» (2003), «Залиш мені в спадок думку найвищу» (2004). Лауреат літературного конкурсу імені Григорія Кривди, регіонального конкурсу «Книга Донбасу-2007», міського фестивалю «Книга і преса Маріуполя» (2008, 2009, 2010).

Хочу закінчити допис невеличким уривком з книги «Розгойдані дзвони пам'яті».

«З небесних висот, як малиновий дзвін, линуть до нас, нині сущих, слова патріарха нашого вчительського роду: «Діти, онуки й правнуки, пам'ятайте, що праця вчителя – то свята справа. Що може бути кра-

щим і благороднішим, ніж плекання юні! Учитель безсмертний у своїй суті, бо його справу понесуть далі його учні... Старайтеся бути вчителем не за посадою, а за покликанням. У творчості – сенс і радість учительського життя...»

Ці слова не придумані мною, вони взяті з листа, якого батько, гвардії старший сержант Іван Григорович Мазур написав 12 січня 1944 року в окопі за кілька годин до рішення бою на плацдармі за Віслою під Сандомирим. Досвідчений солдат розумів, що бій буде важким і кривавим, що, скоріш за все, це останній його лист. І він прагнув сказати нам, його спадкоємцям, найголовніше. Але доля йому й на цей раз посміхнулася – батько залишився живим, а груди його солдатського однострою прикрасила в той день ще одна нагорода – медаль «За відвагу».

І пішов учитель далі доробками Європи – на Берлін і Прагу. Але де б лише на хвилину не зупинялась його 117 стрілецька дивізія, цікавився скількома справами – а як у них?

Ми, батьку, пам'ятаємо твій заповіт. Пам'ятаємо й ідемо творчими шляхами, що ти їх окреслив. Іншого нам не дано, бо ми – вчительські діти, ми – вчителі!

Лідія МОЛЧАНОВА,
вчителька
м. Маріуполь

ЛЕЛЕЧИЙ КЛЮЧ

СТА років. Кожен з них міг би стати героєм «педагогічної поеми» нашого часу.

Шестеро з них – учителі початкових класів, української мови та літератури, історії, фізики, хімії, математики, інформатики, музики і співу.

Широка сучасна «географія» праці членів династії – Маріуполь, Вінниця, Белгородщина, Москва і Підмосков'я Російської Федерації.

Але незважаючи на відстані, що їх розділяють, у вчителів-Мазурів гармонійно поєднується педагогічний досвід старшого й молодшого покоління. Тут панує творча спадковість. А тому й нитка часу за будь-яких обставин не переривається.

А ще вони пам'ятають, чий вони діти, якого коріння. Навіть далеко від України не забувають, що вони

нього. Світлана – одна з організаторів перших недільних шкіл у столиці Росії. На всіх п'яти Всесвітніх конгресах українців зарубіжжя (у тому числі і в серпні цього року) вона входила до складу делегації українців Російської Федерації.

Але все то було пізніше...

Патріарх учительської династії Іван Григорович Мазур віддав дітям, улюбленій справі сорок років свого життя – з 1926 до 1966. Була, щоправда, килкарічна перерва – у роки минулої війни одягнув учитель солдатський однострій і пішов захищати рідний край, з боями дійшов до Праги і Берліна.

Де тільки не працював Іван Григорович: і в сільськогосподарській школі, і на робітфаці, і в загальноосвітній школі. Обіймав усі посади – учителя, завуча,

тут, джерела педагогічної творчості! Адже вчительська праця – то творча праця!

Найбільш яскраво цей принцип проявився в півстолітній праці у школі Павла Івановича Мазура. Він – не лише досвідчений вчитель і організатор народної освіти, але й письменник, журналіст, краєзнавець. До його 80-річчя Донецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. Н. К. Крупської видала бібліографічний покажчик, де лише перелік друкованих праць Павла Івановича займає 78 сторінок. З-під його пера уже вийшло 39 книжок, більшість з яких присвячено школі, учительській праці. Це – «Роздуми про сучасного вчителя», «Радість учти і вчитись», «Слід на землі», «Хочу бути людиною», «Колиска земської народної школи»,



Павло МАЗУР

МАЗУРОВА КРИНИЦЯ

Є два села на півдні Поділля, що посідають особливе місце в біографії моїх батьків: Мовчани, де вони народилися, і Вила-Ярузькі, де, починаючи з 1927 року й до виходу на пенсію, вони працювали у школі. Тричі батьки отримували призначення в інші школи і тричі повертались у Вила-Ярузькі...

І для мене це село особливе. Тут я народився, пішов до першого класу. Тут колихали мене, обмивали теплі річкові води лагідної Мурафи. Тут у рідній школі я зробив у 1947 році перший крок на своєму вчительському шляху.

До цього часу мені ввижаються уві сні наша хатина з маленькими віконцями, кристалий горіх, що наклав своїм віттям мало не все подвір'я, батько, що пореється на пасіці біля вуликів, мати, що сидить над зошитами своїх першокласників, сестричка Світлана, що бавиться з козочкою Мушкою...

А на вулиці, поблизу воріт, з досвіту до півночі скрипіла корбоу криниця. Сюди з найдальших кутків села йшли з відрами люди, бо вода в «Мазуровій криниці» була найсолодшою, прозорою, наче дитяча слюза.

Та й батько постійно дбав про крини-

цю. Завжди тут було охайно прибрано, висіло на ланцюзі чисте відро, поряд з цямринами облаштував батько зручну лавочку, де можна було перепочити, обговорити сільські новини.

Батько, пригадується, також любив посидіти тут, поспілкуватися з односельцями, до його думки прислухались, бо був у Вилах авторитетною людиною, незмінним депутатом сільської ради.

...Спливли Мурафою роки...

Уже чверть століття, як батьки, відпрацювавши в школі по сорок років, відійшли ген за небокрай...

А ми, їхні діти, роз'їхались у світі заробляти свій учительський хліб.

А тим часом старенька хата розвалилася, горіх засох...

І лише криниця, що біля нашого колишнього обійстя, вірно служить людям, і як завжди, до неї з відрами поспішають жителі села, бо тут (як вони і сьогодні кажуть), у «Мазуровій криниці» найсолодша вода».

Так і по цей день залишається на згадку односельцям наше прізвище, а ще прозора солодка вода і ті знання, які колись дали чи не всім виланам мої батьки.

І з досвіту до півночі скрипить корба на Мазуровій криниці.

Із книги
«Розгойдані дзвони пам'яті»

На фото: сидять Іван Григорович і Ольга Яківна Мазури, стоять Павло Іванович і Світлана Іванівна Мазури (1959 р.)

«ЗОЛОТЕ КУРЧА» - У КРИМЧАН!

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.).

Протягом трьох фестивальних днів в Алупкинському клубі Міністерства оборони України проходили перегляди конкурсних робіт та майстер-класи для учасників фестивалю. На перегляд дитячих кіно- та телепрограм запрошувались викладачі та учні республіканської школи-інтернату м. Алупки, які широкими оплесками оцінювали кожну переглянута роботу.

18 вересня у Воронцовському палаці на святковому закритті фестивалю були названі всі переможці у 10 номінаціях.

Лауреатом у номінації «Кращий виконавець дитячо-юнацьких ролей другого плану» стала одинадцятирічна Еліна Сукач, яка у пригодницькому телефільмі «Все можуть королі» зіграла роль Куга Меки - юної дикунки з тугабайського племені. Закохавшись у кримського школяра Толька (якого зіграв Олександр Поліновський), вона не тільки вивчила українську мову, українські народні танці та українські пластові пісні, а навіть стала послом «українсько-тугабайської дружби».

«Приїхавши на фестиваль до Алупки, кожен учасник у глибині душі чекав на маленьке диво, що його роботу помітять і оцінять, - розповідала Еліна після оголошення переможців. - Ми, учні студії «Світанок» Кримського республіканського центру дитячої та юнацької творчості, також про це мріяли. І от мрія здійснилася саме в день мого народження: мені вручили диплом лауреата фестивалю «Золоте курча» за кращу роль другого плану в телефільмі «Все можуть королі». Кращого подарунка на свій 11-й рік народження я й не бажала. Я вдячна нашим керівникам - Аллі Володимирівні Петровій та редактору ДТРК «Крим» Олександрю Олексійовичу Польченку, що вони повірили в мене і довірили зіграти цю роль».

Леонід Мужук, голова журі фестивалю, оголосив також роботу, що стала кращим національним кінопродуктом для дітей та юнацтва у 2011 році.

Головний приз фестивалю «Золоте курча» одержав творчий колектив пригодницького телефільму «Все можуть королі» ДТРК «Крим» та студії «Світанок» КРЦДЮТ (автор і режисер Олександр Польченко, режисер-постановник і керівник студії, заслужений працівник культури України Алла Петрова, оператор Володимир Кравченко, режисер монтажу Вікторія Богатирьова).

«Надзвичайно приємно, що саме наша картина одержала головний приз фестивалю «Золоте курча», - ділиться враженнями автор і режисер телефільму Олександр Польченко. - Ми дуже хвилювались, бо знали, що конкурсні

роботи буде оцінювати такий майстер, як Леонід Петрович Мужук. Хвилювались ще й тому, що XV фестиваль - ювілейний, а ми давно беремо участь у цьому конкурсі - майже з самого його народження, коли директором був нині покійний Олександр Стрелков. Це перший фестиваль, коли його немає серед нас, - це теж хвилювання і відповідальність перед його пам'яттю. За всі роки участі у фестивалі «Золоте курча» у нас було багато різних перемог, були і перші місця в різних номінаціях, але найвища нагорода фестивалю у нас вперше. Вдвічі приємно, що цю нагороду одержали на рідній кримській землі

Цю нагороду заслужили всі студії, які брали участь у зйомках, ну і, звичайно, виконавці головних ролей - це Олександр Поліновський, Зоя Мансурова, Катерина Кравченко та Еліна Сукач», - зазначає наставниця.

Леонід Мужук, голова журі фестивалю, після перегляду телефільму «Все можуть королі» був приємно вражений тим, що в Криму є творчі люди, які так плідно працюють з дітьми, створюючи дитячий кінопродукт досить високого рівня. «Кримський досвід роботи з дітьми може стати прикладом для всієї України, - зауважив Леонід Петрович. - Мене вразила гарна



Еліна Сукач



Режисер Олександр Польченко, оператор Володимир Кравченко: «Зйомки завершено, рахуємо час до фестивалю!»

в ювілейний рік. Мрії здійснюються, просто треба важко і багато працювати».

Театральній студії «Світанок» КРЦДЮТ виповнилось уже 18 років. За словами Алли Петрової, її беззмінного керівника, головна мета занять у студії - навчити дітей розуміти театральне та кіномистецтво. Дати можливість дитині оволодіти цим дивовижним видом мистецтва, розвивати фантазію, увагу, навчитися володіти собою і поступово звільнятися від особистих комплексів. Засобами театрального та кіномистецтва пропагувати українське слово, українську драматургію, поезію. «Якщо наша кіноробота оцінена таким високоповажним журі, я щаслива і вважаю, що ми своєї мети поступово досягаємо.

літературна мова кримських дітей, які грали в цьому фільмі, - це поперше, по-друге, - це іронія, яка там є, вона не прямолінійна, не є площиною для сміху, і якщо там з'являється посмішка, вона вмотивована у підтексті, і це діти розуміють і грають. Одні - відчувачи глибше, інші - менше, але разом це був ансамбль, а це вже майстерність. Ну, і по-третє, - це несподівані емоційні вибухи, що із залученням допоміжних речей піднімають і узагальнюють, здавалося б, дуже локальну пародійну ситуацію щодо нашого життя в Україні. Ти дивишся, ніби події відбуваються в Африці, а розумієш, що це таки в Україні. Невідомо, що з цих трьох речей, які я назвав, найважче передати: можливо, останнє, але все

зроблено не зі злом, а з добром, з кепкуванням над собою. І це кепкування над собою - заради удосконалення. Все це є у цій картині.

Я дуже радий, що цей фестиваль відбувся саме на кримській землі, бо без Криму - України не буде. І може тому це «Курча» повинно тут, у Криму, оселитися, може саме тут є те гніздечко, до якого ми так довго йшли»...

Андрій ПОЛЯЧЕНКО

ХРОНІКА КРИМСЬКИХ ТЕЛЕПЕРЕМОГ. У минулі роки редактор ДТРК «Крим» Олександр Польченко як автор телепрограм виборював різні нагороди, та найвагоміші його здобутки - у фестивалі «Золоте курча».

2004 рік - лауреат фестивалю «Золоте курча», краща телепередача для дітей середнього віку, телепрогра-

ма «Світанок» ДТРК «Крим».

2005 рік - лауреат фестивалю «Золоте курча» у номінації «Краща телепередача з виховання національної свідомості та патріотизму» та в номінації «Кращі ведучі, виконавці та герої фільмів і телепередач серед дітей (Кирило Сузанський)», телепрограма «Рідна хата» ДТРК «Крим».

2006 рік - II Всеукраїнський фестиваль журналістики «Людина і зброя», перше місце в номінації «Солдати перемоги», телепрограма «Млин», автор і ведучий Олександр Польченко.

2006 рік - Міжнародний дитячий, молодіжний фестиваль аудіовізуальних мистецтв «Кришталеві джерела», лауреат у номінації «Краща розважальна телепередача» - «Чарівний кужелик».

2007 рік - XVI Український відкритий фестиваль дитячого, молодіжного кіно, телебачення, радіо, фото, номінація «Популяризація української мови та народних традицій», телепрограма «Чарівний кужелик».

2007 рік - XI Всеукраїнський фестиваль фільмів і телепрограм для дітей та юнацтва «Золоте курча», лауреат у номінації «Краща телепрограма для дітей середнього віку», телепрограма «Чарівний кужелик».

2008 рік - XII Міжнародний фестиваль фільмів і телерадіограм для дітей та юнацтва, лауреат у номінації «Краща телепередача з виховання національної свідомості та патріотизму», телепрограма «Чарівний кужелик».

2009 рік - Міжнародний телевізійний фестиваль фільмів і програм для дітей та юнацтва «Золоте курча», диплом лауреата у номінації «Кращий художній телефільм» ДТРК «Крим», телефільм «Лісова пісня», режисер-постановник Олександр Польченко.

2011 рік - XV Всеукраїнський фестиваль фільмів і телерадіограм для дітей та юнацтва. Головний приз фестивалю «Золоте курча» присуджено творчому колективу фільму «Все можуть королі» ДТРК «Крим» та студії «Світанок». Далі буде!



Адам МІЦКЕВИЧ

КРИМСЬКІ СОНЕТИ

Переклад
Максима Рильського

БАХЧИСАРАЙ

Великі та німі Гіреїв двір і сад!
По ганках, що мели
покірних баш тюрбани,
Через потуги трон
і любощів дивани
Літає сарана, повзе холодний гад.
Повився темний плющ
і дикий виноград

По вікнах, по стіні
подобою альтани.
Руїна — пише тут на мурах
гість незнаний,
Як Валтасарові, на віковичний згад.
А в залі ще стоїть
окраса мрамурова:
Гарему то фонтан.
Сльоза його перлова
Спадає по сльозі
і промовля щомить:
«О де ви, де тепер, любов,
могуття й славо,
Що мали у віках сіяти величаво?
Ганьба! Немає вас,
а джерело дзвенить».

Запрошуємо читачів «Кримської світлиці» взяти участь у фотоконкурсі «Крим - перлина України!» Надсилайте світлини (електронні чи паперові) увічнених вами неповторних кримських краєвидів, культурних та історичних пам'яток, заповідних місць, де просто гріх не побувати кожному громадянину нашої великої держави. Супроводжуйте ваші фото невеличкими коментарями, можна віршованими - чим відгукнулася душа після відвідин нашого сонячного півострова.

Якщо знайдуться спонсори, - автори кращих робіт будуть заохочені ще й матеріально. А поки що давайте усі разом отримувати душевне задоволення від споглядання неповторної української перлини - Криму!